

Ελένα Κοροπούλη, Μαριλένα Μελλά
επιβλέπων : Βασίλης Γκονιάτσας
σύμβουλοι : Παναγιώτης Βασιλιάτος, Σοφία Αυγερινού-Κολώνια

ΕΠΕΜΒΑΙΝΟΝΤΑΣ ΛΑΚΩΝΙΚΑ

νέο αρχαιολογικό μουσείο Σπάρτης,
μια πρόταση για το το όριο
αρχαίας & νέας πόλης

ο προβληματισμός_7

ΑΝΑΛΥΣΗ

1. θέση_10

2. φυσική γεωγραφία_12

3. χρονολόγιο_14

4. μνημεία_16

4α. μνημεία της Ακρόπολης

4β. μνημεία του Ευρώτα

4γ. μνημεία στο όριο αρχαίας και σύγχρονης πόλης

4δ. εξωαστικά ιερά

5. πίνακας εκθεμάτων_24

6. το ρήγμα_26

7. το πλαίσιο : η μοντέρνα πόλη_28

7α. εξέλιξη της σύγχρονης πόλης

7β. τα αστικά χαρακτηριστικά

8. Η συζήτηση για το νέο μουσείο_32

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

1. Επιλογή περιοχής: η πίσω αυλή της πόλης_36

2. Θεάσεις πάνω στη ζώνη_38

1

2

ΕΠΕΜΒΑΣΗ

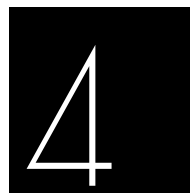
1. Ενοποίηση τοποσήμεων περιοχής_42
2. Επεξεργασία του ορίου_44
3. Χειρισμοί εσωτερικού οικοδομικών τετραγώνων_46
4. Τα βήματα της επέμβασης_48
5. Κάτοψη ζώνης_50
6. Κάτοψη κεντρικού χώρου_διάταξη όγκων_52
7. Κάτοψη κεντρικών λειτουργιών μουσείου (στ.-2.50 μ)_54
8. Τομές (ΑΑ, ΒΒ, ΓΓ, ΔΔ, ΕΕ, ΖΖ, ΗΗ)_56

ΕΠΙΛΥΣΗ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΥ ΟΓΚΟΥ

1. Τυπολογίες_72
2. Θεσμοί και πολιτεία (μελέτη περίπτωσης)_74
3. Οικοδομική επίλυση_76

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ_80

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ_82

ΤΟ ΤΟΠΙΟ

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΤΟ ΕΚΘΕΜΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

Η αρχαία Σπάρτη σαν έννοια, ταυτισμένη με το θάρρος, την οργάνωση και την πειθαρχία του πολιτισμού που άκμασε στην κοιλάδα του Ευρώτα κατά την αρχαϊκή και κλασική αρχαιότητα, σήμερα αντιμετωπίζεται ως ένας σταθμός στην Ευρωπαϊκή ιστορία.

Η αρχαία Σπάρτη σαν αρχαιολογικός χώρος έχει την ιδιαιτερότητα ότι βρίσκεται κατά μεγάλο βαθμό θαμμένη κάτω από την σύγχρονη πόλη. Τα μνημεία που σώζονται έχουν ανασκαφεί αποσπασματικά, και δύσκολα μπορεί ο επισκέπτης να σχηματίσει μια αντιπροσωπευτική εντύπωση για την μορφή της αρχαίας πόλης.

Κατά την επίσκεψη μας στον χώρο διαπιστώσαμε ότι για να καταλάβει κανείς την αρχαία πόλη στην πιο ολοκληρωμένη δυνατή μορφή της θα πρέπει να συνδυάσει σαν κομμάτια παζλ όσα σώζονται σήμερα από το παρελθόν. Αποφασίσαμε πως αυτά τα κομμάτια είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κυρίως ενότητες: το Τοπίο, το Μνημείο και το Έκθεμα.

Επίσης, πως ο χώρος προσφέρεται για ένα ενδιαφέρον πείραμα: την ενοποίηση των παραπάνω κλιμάκων σε μια ενιαία αφήγηση, που μπορεί να συνδυάσει τον περίπατο στο τοπίο, την επίσκεψη στο μνημείο, και την μουσειακή εμπειρία.

Η λειτουργία ενός διασπασμένου μουσείου άλλωστε συμβολίζει την ιδιότυπη οργάνωση του μυθικού Σπαρτιατικού κράτους, συστατικά στοιχεία του οποίου ήταν η ανεξαρτησία μεταξύ των κωμών που το αποτελούσαν, η έλλειψη τείχους, και ο υπαίθριος βίος.

Η αφήγηση αυτή όμως παραμένει πάντα σε σύγκριση και αναφορά με την σημερινή πόλη. Οι δύο αστικές φάσεις, απόλυτα διακριτές ιστορικά αν και όχι χωρικά, μπορούν να λειτουργήσουν παράλληλα. Ο επισκέπτης καλείται να βιώσει το παρελθόν μέσα στο κυρίαρχο πλαίσιο του παρόντος.

Μακέτα υπάρχουσας κατάστασης
Κλίμακα 1:10000

1

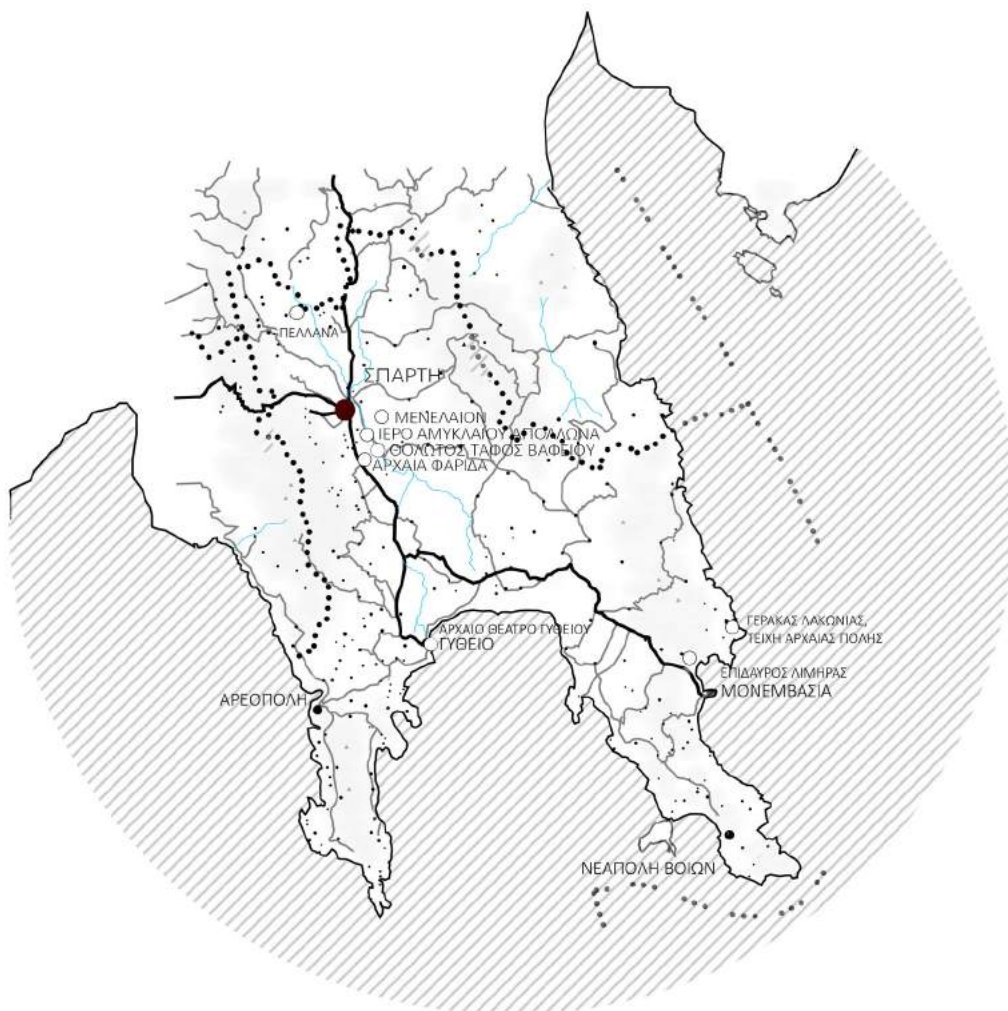
aváñuon

① ΟΕΣΗ

ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Ταύγετος

Ευρώτας

Η ελιά

Η Σπάρτη τοποθετείται στην κοιλάδα του ποταμού Ευρώτα, και περικυκλώνεται από τα βουνά Ταύγετο και Πάρνωννα. Η έντονη τοπογραφία της έπαιξε μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα της αρχαίας πόλης.

Πράγματι, οι πηγές μιλούν για έναν υπαίθριο τρόπο ζωής. Η πόλη -που οριζόταν ως κοινοπολιτεία πέντε κωμών- ήταν ατείχιστη. Οι άντρες άφηναν την αστική ζωή για μεγάλες περιόδους, και κατοικούσαν σε κατασκηνώσεις γύρω από την πόλη, κάνοντας στρατιωτικά γυμνάσια.

Επίσης, η ύπαιθρος διαμόρφωσε την θρησκευτική ζωή της αρχαίας Σπάρτης. Τα κυριότερα ιερά της τοποθετούνται σε εξωαστικές τοποθεσίες, σε κορυφές λόφων ή σε γειτνίαση με τον Ευρώτα. Η λατρεία πολλών θεοτήτων της γης συνδυάστηκε κατά τα κλασικά χρόνια με τη λατρεία του Δωδεκάθεου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος, που τοποθετείται στην όχθη του ποταμού και στα όρια της σύγχρονης πόλης: η λατρεία της προϊστορικής θεά της γονιμότητας Ορθία μετατράπηκε σε λατρεία της θεάς Αρτέμιδος, με το ιερό να διατηρεί τις ίδιες βασικές λειτουργίες στο πέρασμα των αιώνων.

Μακέτα τοπογραφίας, ξύλο και δίκτυο

Κλίμακα 1:200000

Σπάρτη, Ευρώτας, Ταύγετος (αριστερά), Πάρνωννας (δεξιά)

3 ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ
ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
6500-3000

ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΥΕ ΠΙΒ
6500-3000

ΥΕ ΙΙΙ
1400-1100

10ος αι. π.Χ.

8ος αι. π.Χ.

6ος αι. π.Χ.

481-480

480

479

465

459-445

445

459-445

405

395-387

387

371

Κατοίκηση στο Κουφονήσι

Σημαντικά κέντρα το Μεναιΐαιον, οι Αμύκλαι, η Πελλήνα, το Βαφείο

Ενδείξεις ανθρώπινης παρουσίας αλλά όχι αποδείξεις οργανωμένης κατοίκησης

Ολοκλήρωση της **καθόδου των Δωριέων**, ένα μεγάλο τμήμα τους στην κοιλάδα του Ευρώτα.
Απαρχή δημιουργίας της αρχαίας Σπάρτης

Οι Δωριείς στο μεγαλύτερο τμήμα της Λακεδαιμόνος, κυριαρχία ως το Ταΐναρο

Η Σπάρτη μείζονα στρατιωτική δύναμη, στην κατοχή της το σύνολο της Πελοποννήσου

Η Σπάρτη προΐσταται στο Συνέδριο του Ισθμού για τους Μηδικούς πολέμους
Συμμαχία με τον Αμάρσι της Αιγύπτου και τον Κρόισο της Λυδίας

Μάχη των Θερμοπυλών

Μάχη των Πλαταιών, de facto αρχηγός της ελληνικής εκστρατείας

Καταστρεπτικός σεισμός και εξέγερση των ειλωτών

Α' Πελοποννησιακός πόλεμος

Η Σπάρτη αναδεικνύεται στη σπουδαιότερη στρατιωτική δύναμη

30ετείς Σπονδαί

Β' Πελοποννησιακός πόλεμος

Μάχη στους Αιγός Ποταμούς

τελική σύγκρουση του Β' Πελοποννησιακού

Κορινθιακός Πόλεμος

Ανταλκίδειος Ειρήνη, Ειρήνη με Πέρσες, οικονομική ενίσχυση της Σπάρτης

Μάχη στα Λεύκτρα

Η πρώτη φορά που ηττήθηκε ο Σπαρτιατικός στρατός σε πλήρη απαρτία από τον Οηβαίο Επαμεινώνδα.

Τα όρια της Λακωνίας συρρικνώνονται βόρεια στις πηγές Ευρώτα, μόλις 25χμ μακριά από Σπάρτη

Ολινανθωπία κατά τον Αισιοτότλη

336	Μάχη της Χαιρώνειας Ήττα από το Φίλιππο Β', περαιτέρω εδαφική συρρίκνωση
228-222	Κλεομενικός Πόλεμος Η Σπάρτη ανακτά τα σύνορά του 4ου αι., οχύρωση της πόλης για πρώτη φορά με μήκος τειχών 48 στάδια
192	Ενταξη στην Αχαϊκή Συμπολιτεία
192	Συγκρότηση του Κοινού των Λακεδαιμονίων
1ος αι. μ.Χ.	Η Σπάρτη, λόγω του ένδοξου παρελθόντος της, αγαπητή πόλη των Ρωμαίων Η πόλη παραμένει αφορολόγητη Ιταλοί εγκαταστάθηκαν σε πόλεις της Λακωνίας, ανοίχθηκαν νέες αγορές και η οικονομία άνθησε (εξαγωγές μαρμάρων, εξειδικευμένη βιοτεχνία)
27-11 μ.Χ.	Για πρώτη φορά ολοκληρωμένο πολεοδομικό σχέδιο Η αναδιοργάνωση των 24 πόλεων της Λακωνίας, στο Κοινό των Ελευθερολακώνων. Η Σπάρτη, το Γύθειο και άλλοι οικισμοί στους 2 πρώτους αιώνες κοσμήθηκαν με οικοδομήματα και έγιναν σπουδαία κέντρα της Ρωμαϊκής επαρχίας της Αχαΐας. Πρόδηλη η οικονομική άνεση της πόλης
163-166	Η Σπάρτη μόνη ελληνική δύναμη στην εκστρατεία των Ρωμαίων κατά των Πάρθων
267	Ληλασία ολόκληρης της Λακωνίας από τους Γότθους και τους Ερουλους Το τέλος της ακμής της μεγάλης Ρωμαϊκής πόλης, που σηματοδότησε όχι την οριστική εγκατάλειψη, αλλά την εξελικτική μετάβαση προς την παλαιохριστιανική και βυζαντινή Λακεδαιμόνα
396	Επίθεση Αλλάριχου και Βησιγόθων, συμβατικό όριο του τέλους της Ρωμαϊκής Σπάρτης
5ος αι	Μεσαιωνική Σπάρτη Ανάπτυξη κοινοτήτων Εβραίων και Βενετών, διείσδυση Σλάβων Χτίζονται τα τείχη της ακρόπολης
1210	Πενθήμερη Φράγκικη πολιορκία
1249	Οικοδόμηση του κάστρου του Μυστρά από το Γουλιέλμο Β' Βιλλαρδουίνο πάνω σε βουνοκορφή του Ταυγέτου.
1265	Εγκατάλειψη της Λακεδαιμονίας και ομαδική εγκατάσταση των κατοίκων στο Μυστρά για περισσότερη ασφάλεια
1821	Εξέγερση της περιοχής με τη βοήθεια Μανιατών
1834	Απόφαση της αντιβασιλείας του Όθωνα για οικοδόμηση της πόλης της Σπάρτης στην αρχαία της θέση
1η Ιανουαρίου 1857	Εγκαθίδρυση των αρχών από το Μυστρά στη νέα πόλη, που ήταν και η πρώτη στην Ελλάδα με πολεοδομικό σχέδιο.

4 ΜΝΗΜΕΙΑ

ΤΑΥΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

Λίγα απομένουν από την Σπάρτη των Ιστορικών χρόνων, εξαιτίας της κατασκευής της καινούριας πόλης πάνω στην παλιά. Τα περισσότερα μνημεία που απομένουν βρίσκονται στον χαμηλό λόφο της Ακρόπολης, που υψώνεται κατά 30 μέτρα στα βόρεια της πόλης. Κύρια πηγή πληροφοριών για την Αρχαία Σπάρτη είναι ο περιηγητής Πausanias, ο οποίος στο κεφάλαιο Lakonika του βιβλίου του Ελλάδος Περιήγησις περιγράφει την ακμάζουσα Σπάρτη του 2ου μ.Χ αιώνα. Ωστόσο, από τα μνημεία που ανασκάφηκαν στις περιοδικές ανασκαφές της περιόδου 1906-2006, πολλά παραμένουν αταύτιστα. Η διατριβή της κ. Ελένης Κουρίνου Συμβολή στην Μνημειακή Τοπογραφία της Αρχαίας Σπάρτης αποτελεί την τελευταία εξέλιξη στην ταύτιση των υπάρχοντων μνημείων με τις περιγραφές του Pausanias, καθώς και των θέσεων των βασικών δημόσιων λειτουργιών.

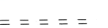

Στον χάρτη καταγράφονται επίσης για λόγους συντομίας οι αρχαιότητες και οι σωστικές ανασκαφές που αναφέρονται σε επόμενες φάσεις ζωής της πόλης, κατά την Ελληνιστική, Ρωμαϊκή και Πρωτοβυζαντινή περίοδο

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

- Αρχαία-Κλασική Σπάρτη
- Ελληνιστική-Ρωμαϊκή Σπάρτη
- Παλαιοχριστιανική-Βυζαντινή Σπάρτη

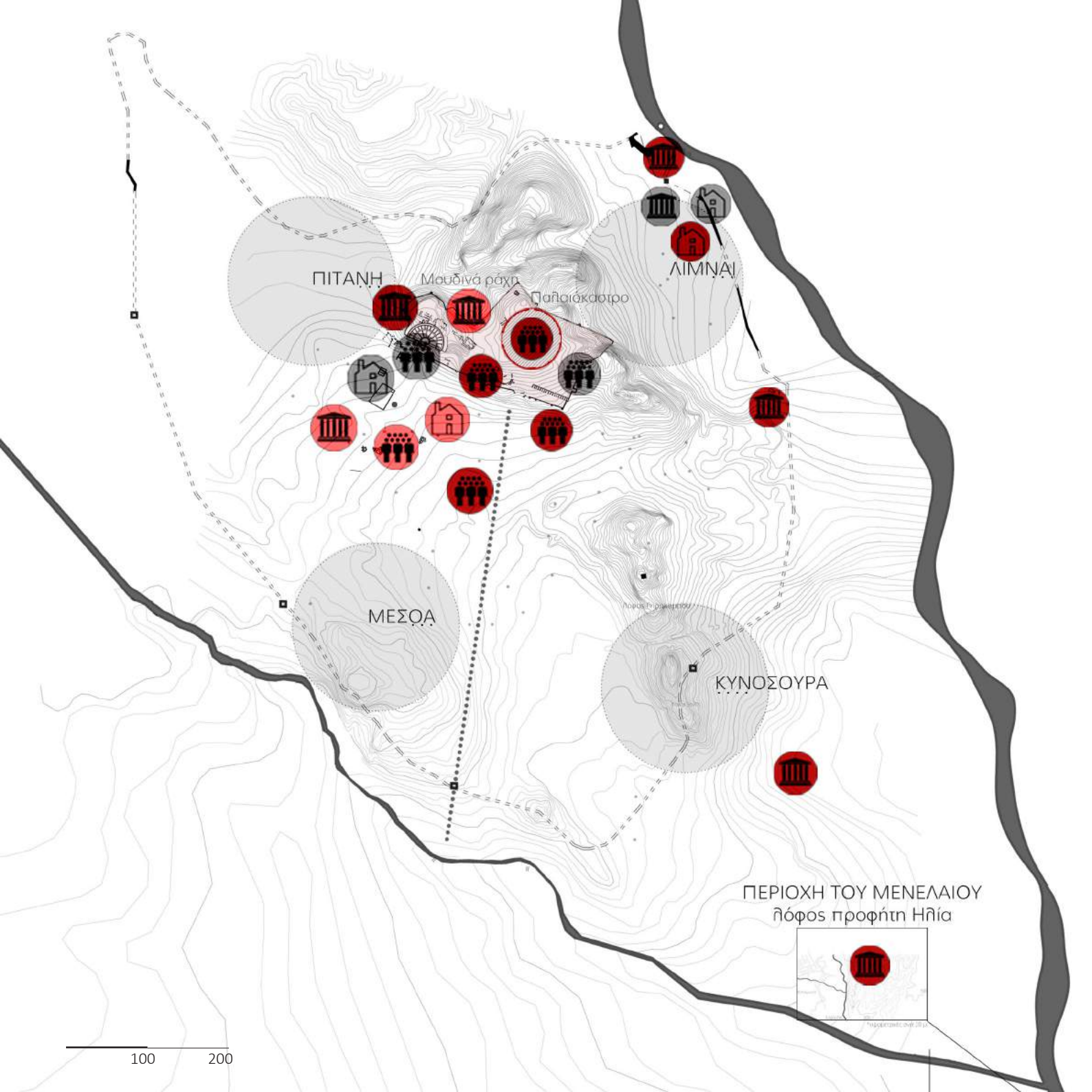
ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

- Σύνολο μνημείων της Ακρόπολης
- Θέσεις των Κωμών
- Χάραξη Αφεταιδός Οδού
- Θέση της Αγοράς
- Υστερορωμαϊκό Τείχος
- Κύριες Πύλες
- Σωστικές Ανασκαφές

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ

- Ναοί και Τόποι Λατρείας
- Δημόσια-Πολιτική Ζωή
- Οικιστική Αρχιτεκτονική (σε μεγάλο βαθμό σε μορφή σωστικών ανασκαφών)

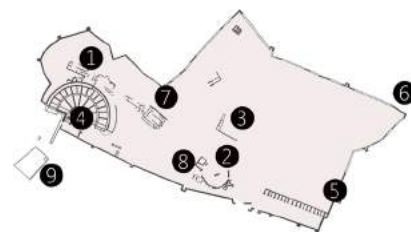
4a ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1. Ναός Αθηνάς Χαλκίοικου

Δημιουργία: 6ος αιώνας | Χρήση μέχρι: 2ος αι. μ.Χ. | Ανασκαφές: 1906-1908, 1924-1925

Ήταν το σημαντικότερο ιερό της αρχαίας Σπάρτης. Βρίσκεται στην κορυφή του λόφου της ακρόπολης, πάνω από το θέατρο. Σήμερα καθορίζεται περισσότερο από τα ίχνη των ανασκαφών, παρά από την αρχιτεκτονική του μορφή. Στο ναό υπήρχε επένδυση από χάλκινα ελάσματα με ανάγλυφες παραστάσεις, από τα οποία πήρε το όνομα του. Στο χώρο του γίνονταν δημόσιες συγκεντρώσεις, παρελάσεις και υπικοί αγώνες για το απαραβίαστο του.¹

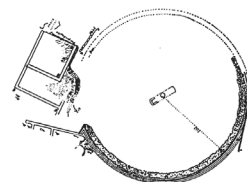
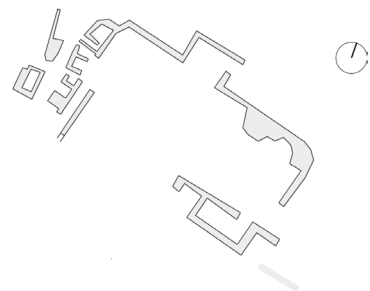

ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

2. Κυκλικό Οικοδόμημα

Χρήση μέχρι: 2ος αι. μ.Χ. | Ανασκαφή: 1892, 1964

Καταλαμβάνει τη ΝΔ γωνία της Αγοράς. Κυκλικό κτήριο κτισμένο με πελεκητούς δόμους αλλά και μικρότερες πέτρες. Στη μορφή που σώζεται, αποτελεί ίσως επισκευή των ρωμαϊκών χρόνων. Σύμφωνα με την δρ Ελένη Κουρίνου, πρόκειται για τον Χορό, είδος εξέδρας, όπου κατά την εορτή των Γυμνοπαιδιών οι έφηβοι χόρευαν γύρω από τα αγάλματα του Απόλλωνος, της Αρτέμιδος και της Λητούς.²

3. Περσική Στοά:

Δημιουργία: κλασικά χρόνια | Χρήση μέχρι: 3ος αι. μ.Χ.
Ανασκαφή: 1964-1965

Οριοθετούσε την Αγορά από τα Δυτικά. Ιδρύθηκε από τα λάφυρα των Μηδικών Πολέμων [κατά τον Πausanias (III, 11, 3) και τον Vitruvius (De Arch. I, 1, 6)]. Σε αυτή υπήρχαν αγάλματα αιχμαλώτων με βαρβαρική ενδυμασία (Περσών) πάνω σε κιονόσχημα βάθρα, που στήριζαν την οροφή του κτηρίου.³

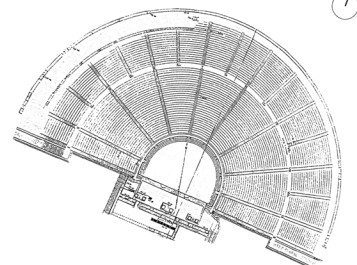

ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

4. Ρωμαϊκό Θέατρο

Δημιουργία: 30-20 μ.Χ. | Χρήση μέχρι: 4ος αι. | Ανασκαφή: 1926-1930, 1992-1996

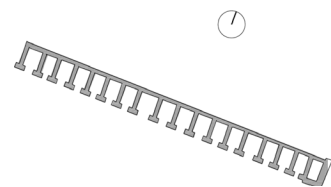
Βρίσκεται στη νότια κλιτύ του λόφου της Ακρόπολης. Θα πρέπει να εντυπωσίαζε τους επισκέπτες της αρχαιότητας, αφού ο Πausanias το χαρακτηρίζει: «... τὸ θέατρον, λίθου λευκοῦ, θεάς ἄξιον». Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του θεάτρου είναι ότι διέθετε κινητή σκηνή, γιατί συνήθως το χρησιμοποιούσαν για πολιτικές, κοινωνικές και εορταστικές συγκεντρώσεις. Είναι από τα μεγαλύτερα της αρχαιότητας, με διάμετρο άνω κοίλου 114 μ., και χωρητικότητα 17000 θεατών. Το 2013 έγινε μελέτη αποκατάστασης του θεάτρου, χρηματοδοτούμενη από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.⁴

5. Ρωμαϊκή Στοά

Δημιουργία: 125 – 150 μ.Χ

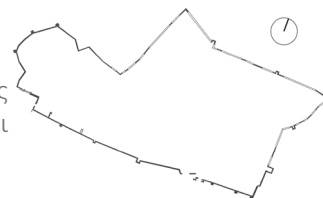
Επιβλητικό οικοδόμημα στη νότια πλευρά του λόφου του Παλαιοκάστρου. Το οικοδόμημα ήταν διώροφο στη νότια πλευρά και μονώροφο στη βόρεια, λόγω της κλίσεως του εδάφους. Δωρικές κιονοστοιχίες πλαισίωναν τις δύο προσόψεις του κτηρίου εκ των οποίων η νότια ήταν δίτονη. Στο εσωτερικό του κτηρίου σειρά κορινθιακών κιόνων στήριζαν τη στέγη του β' ορόφου.⁵

6. Υστερορρωμαϊκό τείχος

Δημιουργία: 4ος αι. μ.Χ. | Ανασκαφή: 1905-1906, 1988-1991

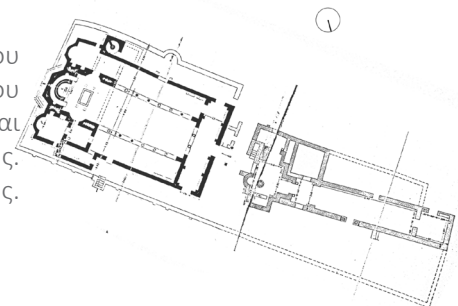
Το υστερορρωμαϊκό τείχος περικλείει τον λόφο της Ακρόπολης, μικρό τμήμα της επίπεδης κορυφής του λόφου στα δυτικά, το μεγάλο πλάτωμα του λόφου του Παλαιόκαστρου και τις νότιες και νοτιοδυτικές υπώρειες των παραπάνω λόφων.⁶

7. Βασιλική, λεγόμενη του Οσίου Νίκωνος

Δημιουργία: 7ος μ.Χ. αιώνας

Πρόκειται για τρίκλιτη βασιλική με τριμερές ιερό βήμα και νάρθηκα διαστάσεων περίπου 19x35 μ. Στη μεσαία αψίδα υπάρχει ημικυκλικό σύνθρονο και κύκλιο. Οι τοίχοι που χωρίζουν το ιερό από τα παραβήματα σχηματίζουν ημικυκλική αψίδα, όπου ανοίγεται δίοδος για την επικοινωνία με τα παραβήματα, που αποτελούνται από δύο χώρους. Παλιότερα είχε ταυτιστεί με τον Ναό που Ίδρυσε ο Όσιος Νίκων στην Αγορά της Σπάρτης.⁷

8. Ναός στο κυκλικό οικοδόμημα

Δημιουργία: 7ος αι. μ.Χ | Ανασκαφή: 1964

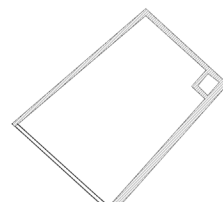
Βρίσκεται σε επαφή με την δυτική απόληξη του κυκλοτερούς, κι έχει διαστάσεις περίπου 8,6x7,5 μ. Σύμφωνα με την Δρ. Ελένη Κουρίνου, πρόκειται για το ναό που ίδρυσε ο Όσιος Νίκων ο Μετανοείτε, ο οποίος συχνά ταυτίζεται με την Βασιλική στα Ανατολικά του Θεάτρου.⁸

9. Πύργος της Βασιλοπούλας

Χωρίς ανασκαφή και τεκμηρίωση

Οικοδομικά κατάλοιπα στην Αδόμητη Ζώνη Α' Προστασίας, νοτιοδυτικά της Ακρόπολης και μέσα σε ελαιώνα. Πρόκειται για οικοδόμημα με τετράγωνη κάτοψη εξωτερικά και κυκλική εσωτερικά, το οποίο θεωρείται λοιπ καλυπτόταν με πλινθόκτιστο τρούλο. Σώζεται σε ύψος 5,5 μ, και σύμφωνα με τον R. Traquair ήταν οχυρωμένη αγροικία.⁹

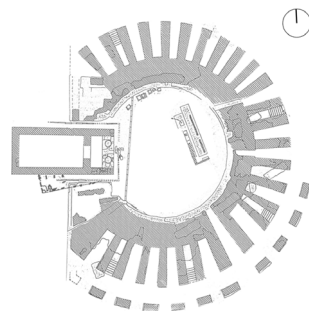

1. Ναός Ορθίας Αρτέμιδος

Δημιουργία: 10ος π.Χ. αι. | Χρήση μέχρι: Ρωμαϊκά χρόνια

Ιδρυθηκε από ους Δωριείς ως υπαίθριο τέμενος με μικρό βωμό. Ο πρώτος ναός χίστηκε τον 8ο π.Χ. αι, και στα Ρωμαϊκά χρόνια προστέθηκε αμφιθέατρο διαμέτρου 55μ. Από τις επιγραφές, που βρέθηκαν χρησιμοποιημένες ως οικοδομικό υλικό, μαθαίνουμε ότι στο ιερό της Ορθίας, που ήταν θεά της αυξήσεως και της γονιμότητας, ένα είδος κουροτρόφου, προστάτριας της παιδικής και της πρώτης εφηβικής ηλικίας, διαδραματιζόταν ένα μέρος της αγωγής των παιδιών με αγωνίσματα, για τα όποια έπαθλο ήταν ένα σιδερένιο δρεπάνι. ⁴

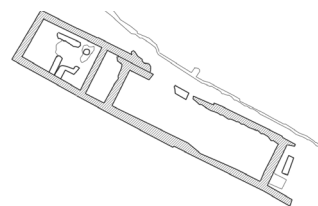

2. Ηρώο του Αστραβάκου

Βρέθηκαν αρχιτεκτονικά λείψανα που υποδηλώνουν ιερό ή ηρώο, και πληθώρα ευρημάτων. Αβέβαια ταύτιση, σύμφωνα με Πausanias.

3. Αρχαίο ιερό, πρώην ιδιοκτησία Σταυροπούλου

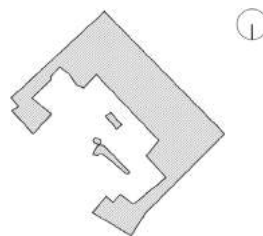
Επίμηκες ναικό οικοδόμημα, του οποίου η ταύτιση δεν είναι ακόμη δυνατή, πάντως η μακρόχρονη και συνεχής χρήση του υποδηλώνουν σπουδαίο χώρο λατρείας της Αρχαίας Σπάρτης.

4. Βωμός του Ψυχικού

Δημιουργία 350 π.Χ. | Ανασκαφή 1962, 2006-2008 | Χρήση μέχρι: Υστερορωμαϊκά χρόνια

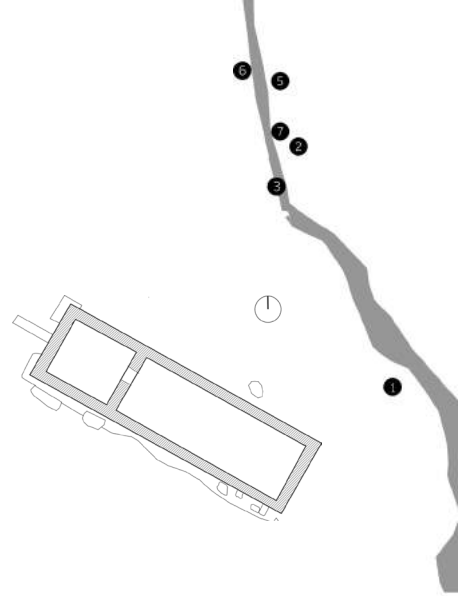
Οικοδόμημα διαστάσεων κάτοψης 17,6x14,10 χωρίς επιβεβαιωμένη χρήση. Μερικοί το ταυτίζουν με το Φοιβαίο, ιερό στο οποίο οι έφηβοι θυσίαζαν σκύλο προς τιμήν του Ευναίου. Βρέθηκαν Ρωμαϊκοί τάφοι στο εσωτερικό του.

5. Βωμός του Ευρώτα

Δημιουργία: 2ος αι. π.Χ. | Ανασκαφές: 1906, 2006

Μνημειακό Οικοδόμημα 23,6x6,6μ, που ταυτίστηκε με επιφύλαξη με τον Βωμό του Λυκούργου. Έχει υποστεί πολλές προσθήκες, συμπεριλαμβανομένων των ενδιάμεσων χωρισμάτων, και μιας κλίμακας στην δυτική πλευρά.

6. Ποδαρικό γέφυρας Ευρώτα

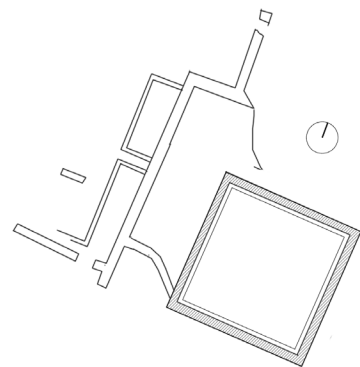
Δημιουργία: 1ος αι. π.Χ.

Έχει διαστάσεις περίπου 3x6 μ. Εντοπίζεται μέσα στην κοίτη ποταμού, σε μικρή απόσταση βορειοδυτικά της σύγχρονης τσιμεντένια γέφυρα. Πρόκειται για την γέφυρα που κατασκεύασε ο Γάιος Ιούλιος Ευρυκλής τον 1ο αι. π.Χ και επισκέυασε ο Ιούλιος Παυλείνος τον 3ο αι. μ.Χ. και από τον μοναχό Νικόδημο το 1027.

7. Τμήμα Ρωμαϊκής οικίας

Χρήση μέχρι: 3ος μ.Χ. αι.

Τετράγωνο οικοδόμημα επιμελούς κατασκευής, χτισμένο κατά τον ισοδομικό τρόπο από πώρινες λιθοπλίνθους. Στο νότιο τμήμα του οικοπέδου, και σε λίγο υψηλότερο επίπεδο, αποκαλύφθηκαν επίσης τμήματα οικοδομήματος του 3ου αιώνα μ.Χ., με ψηφιδωτό δάπεδο διακοσμημένο με γεωμετρικά και θαλάσσια μοτίβα. Πιθανότατα όλα αποτελούσαν τμήμα εκτεταμένου λουτρικού συγκροτήματος.

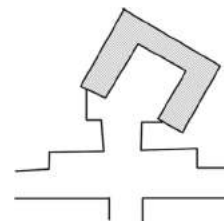
4^ο ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1. “Ταφός του Λεωνίδα”

Δημιουργία : 5ος αιώνας π.Χ. | Ανασκαφή : 1892

Το μνημείο έχει διαστάσεις 12,5x8,3 μ. Η χρήση του δεν έχει εξακριβωθεί. Η λαϊκή συνείδηση καθώς και ο Πausanias, εκφράζουν την άποψη πως αποτελεί το κενοτάφειο του Λεωνίδα, ωστόσο υπάρχουν ενδείξεις ότι πρόκειται για το ναό του Απόλλωνος Καρνείου.

ΡΩΜΑΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

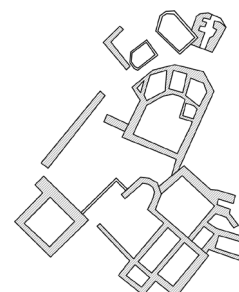
2. Ο.Τ. 127 – Υστερορωμαϊκό βαλάνειο | Λουτρό βυζαντινών χρόνων

Δημιουργία βαλανείου : 3ος αιώνας μ.Χ. | Χρήση μέχρι : 4ος αιώνας μ.Χ.

Δημιουργία λουτρού : 1100 | Χρήση μέχρι : 1260

Ανασκαφές : 1964-1965, 1982, 1996-1998

Δημόσιο λουτρό των μεσοβυζαντινών χρόνων, χτισμένο πάνω στα ερείπια υστερορωμαϊκού βαλανείου. Τα δύο μνημεία κτίστηκαν τελείως ανεξάρτητα το ένα από το άλλο. Το βαλάνειο αποτελούταν από 16 διαμερίσματα και είχε πλούσια διακόσμηση. Σήμερα διατηρούνται τα τείχη αρκετών διαμερισμάτων και διαδρόμων σε ύψη από 0,5 μ έως και 1,5 μ. Το δημόσιο λουτρό, διαστάσεων 5,8x10,5 μ, είναι από τα λίγα γνωστά δημόσια λουτρά της μέσης βυζαντινής περιόδου. Λόγω της έντεχνης κατασκευής, διασώζεται όλη η τοιχοποιία σε ύψος 1,5 μ.

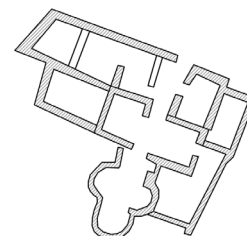

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

3. Ο.Τ. 126 – Τρίκογχος ναός

Δημιουργία : 5ος αιώνας | Χρήση μέχρι : 12ος αιώνας μ.Χ. | Χωρίς ανασκαφή

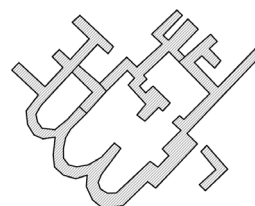
Ο ναός αποτελείται από 2 διαμερίσματα, ένα ορθογώνιο διαστάσεων 8x3 μ για νάρθηκα και το τρικογχο διαστάσεων 7,5x5 μ. Σήμερα διασώζεται ένα τμήμα του περιγράμματος των τοίχων σε ύψος 0,6 μ. Κάτω και γύρω από τον ναό βρέθηκαν 25 κτιστοί τάφοι, οι οποίοι χρονολογούνται από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια έως τα μεσοβυζαντινά χρόνια.

4. Ο.Τ. 127 – Ναός βυζαντινών χρόνων

Δημιουργία : 10ος αιώνας | Χρήση μέχρι : 12ος αιώνας | Ανασκαφές: 1984, 2000-2001

Ναός της μεσοβυζαντινής περιόδου διαστάσεων 11x10 μ. Στον χώρο ανασκαφής βρέθηκαν χτιστοί τάφοι. Σήμερα σώζονται σε καλή κατάσταση τα τείχη, σε μέσο ύψος 0,8 μ.

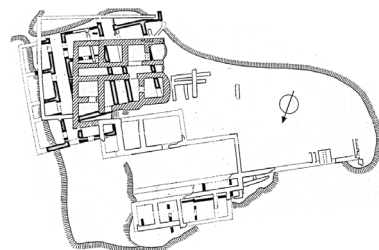

1. Μενελάιον

Ανασκαφές 1899 , 1909-1910. Δημιουργία : 15ος αιώνας π.Χ. Χρήση μέχρι 2ος αιώνας π.Χ.

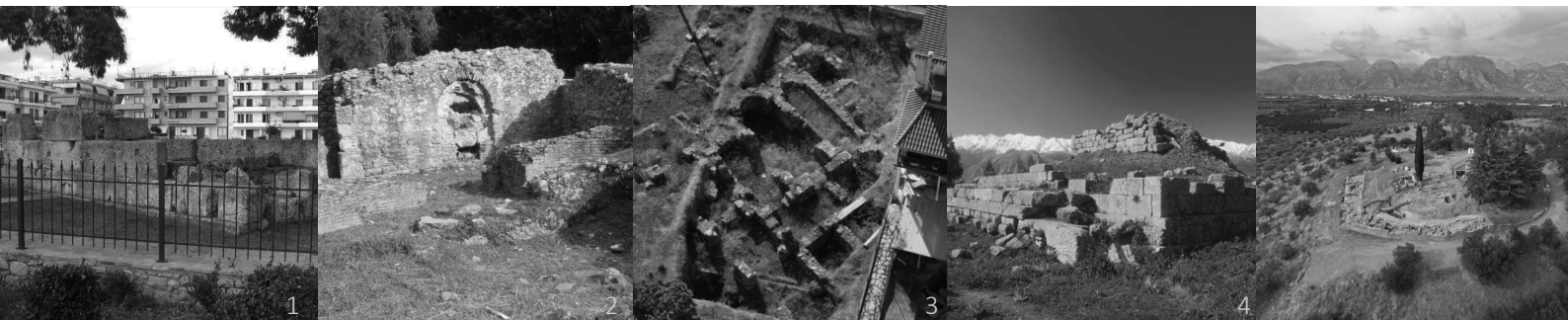
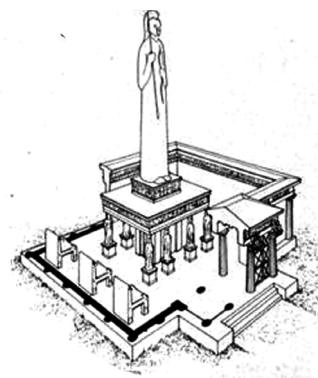
Η παράδοση αναφέρει ότι στην κορυφή του λόφου βρίσκονται οι τάφοι του Μενέλαου και της Ελένης, οι οποίοι εποπτεύουν την κοιλάδα της Σπάρτης. Ο χώρος χρησιμοποιήθηκε για την λατρεία των 2 αυτών μυθικών (?) ηρώων της πόλης , και σταδιακά κτίστηκε ένας ναός αντάξιος των.

2. Ναός Αμυκλαίου Απόλλωνα

Ανασκαφές : 1890, 1904, 1907, 1925. Πρώτος οικισμός : 2000 π.Χ. Λατρευτικός χώρος από : 950 π.Χ. Χρήση μέχρι : 4ος αιώνας μ.Χ.

Ο ναός του Αμύκλαιου Απόλλωνα, κτισμένος πάνω από έναν προϊστορικό οικισμό, είναι ένα από τα πιο σημαντικά θρησκευτικά κέντρα της Σπάρτης, καθώς αποτελούσε τον προορισμό και το κέντρο των Υακινθίων, της μεγαλύτερης, ίσως, θρησκευτικής τελετής της Αρχαίας Σπάρτης. Το κύριο χαρακτηριστικό του ναού, και εκείνο που του απέφερε την φήμη του, ήταν ένα τεράστιο άγαλμα του Απόλλωνα ύψους 13 μέτρων, το οποίο δέσποζε πάνω από τον ναό. Λέγεται ότι φαινόταν από την Σπάρτη, σε απόσταση 4 χιλιομέτρων.

⑤ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ

καθημερινή ζωή

Θρησκεία και λατρεία της γης

Προσωπεία με θρησκευτική χρήση, που βρέθηκαν στο ιερό της Αρτέμιδος Ορθίας

Ψηφιδωτό της Ευρώπης,
από αίθριο Ρωμαϊκής οικίας

6 ΤΟ ΡΗΓΜΑ

Οι περιηγητές του 19ου αιώνα που έφτασαν στη Λακωνία, οδηγημένοι από το μύθο της ένδοξης Σπάρτης αντίκρυσαν την εικόνα μιας εγκαταλελειμμένης πόλης με αρχαία ερείπια. Άτακτα σκορπισμένα στην πεδιάδα του Ευρώτα. Πράγματι οι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό τον 13ο αι. για λόγους ασφάλειας και δεν επέστρεψαν παρά μόνο το 19ο με την έλευση των Βαυαρών.

Αυτή η ρομαντική εικόνα τροφοδότησε πολυάριθμες απεικονίσεις που ανάμεσα στα άλλα καταγράφουν την ασυνέχεια των αστικών φάσεων και η οποία χαρακτηρίζει και το μετέπειτα πολεοδομικό σχέδιο της πόλης(θα αναλυθεί στη συνέχεια)

Alfred de Curzon
Ο Ταῦγκετος όπως φαίνεται από το
θέατρο της Σπάρτης

7 ΤΟ ΠΛΑΣΙΟ: Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΠΟΛΗ

Η σύγχρονη Σπάρτη χτίστηκε πάνω στα ερείπια της αρχαίας. Σχεδιάστηκε το 1831, μετά από ένα κενό 500 χρόνων, αφού κατά τα υστεροβυζαντινά χρόνια όλοι οι κάτοικοι είχαν μεταφερθεί στην κοντινή καστροπολιτεία του Μυστρά.

Η επανίδρυση της Σπάρτης αποτέλεσε επιθυμία των Βαυαρών κυβερνώντων, οι οποίοι μέσα από αυτήν την κίνηση επιχείρησαν να αντλήσουν δόξα από το ξακουστό παρελθόν της Λακεδαιμόνος, και να ενώσουν έτσι τους διασπασμένους πληθυσμούς της Μάνης. Ο σχεδιασμός της πόλης ανατέθηκε στον Fr. Stauffert, γεωμέτρη. Το σχέδιο έχει ως βάση του τοιποδόμειο σύστημα, με διαστάσεις τετραγώνου 100x100, μια επιλογή μάλλον παράδοξη σε σχέση με το έντονο ανάγλυφο της περιοχής.

Αν και δεν γνωρίζουμε τα αίτια που οδήγησαν στην καταστροφή της αρχαίας πόλης για την θεμελίωση της καινούριας, μπορούμε να αναγνωρίσουμε στο σχέδιο του Stauffert κάποιες αρχές ανάδειξης των μνημείων που υποδηλώνουν ευαισθησία στον σχεδιασμό, παρόλη την ελλειψη ανασκαφών έως τότε. Πρώτα απ'όλα, η οικοδομική γραμμή στρέφεται αμφιθεατρικά σε κάτοψη και με μεγάλη σαφήνεια προς τον λόφο της Ακρόπολης, δίνοντας την εντύπωση πως ο αρχαιολογικός χώρος είναι η σκηνή της πόλης. Η κίνηση αυτή ενισχύεται με τις έντονες θεάσεις των δρόμων, κυρίως της κεντρικής, μνημειακής λεωφόρου Παλιολόγου. Επίσης, το σχέδιο προέβλεπε αρχαιολογικούς περιπατους γύρω από την πόλη και σε γειτνίαση με τα σπουδαιότερα μνημεία.

Μετάπειτα επεκτάσεις στο σχέδιο πόλης οδήγησαν στην δημιουργία ενός αστικού πλαισίου γύρω από την Ακρόπολη, και στην δημιουργία του Σταδίου στο τέλος του άξονα της Παλιολόγου, κόβοντας την κεντρική σχέση θεάσης. Η σύγχρονη πόλη, παρόλη την αραιή δομή της, έχει χάσει πλέον τη σχέση της με το περιβάλλον και το παρελθόν της.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

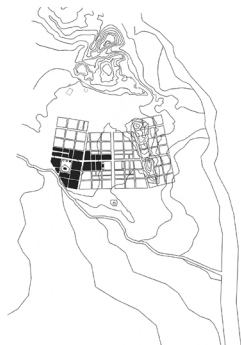
- Συνδεσιμότητα
- Κεντρικοί Δρόμοι
- Αρχαιολογικός χώρος
- Όρια σχεδίου πόλεως
- Πόλη του Stauffert (1837)
- Κτίρια πολιτισμού

- Μουσείο
- Βιβλιοθήκη
- Δημαρχείο
- Αρχαιολογικός χώρος
- Πάρκο

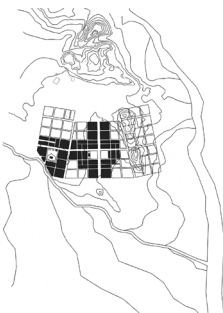

Λεωφόρος Παλιολόγου, 1960

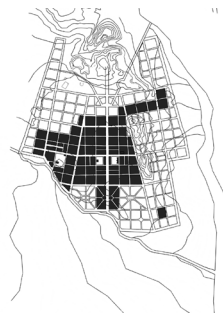

1831

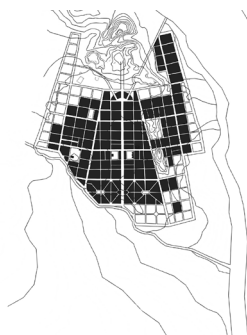
1893

1923

1945

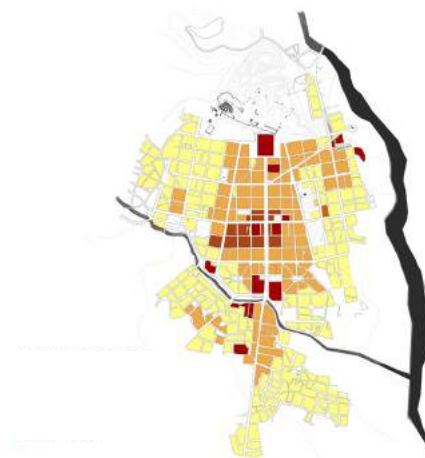
1956

1996

7B) ΑΣΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Κυρίως Χρήση Κατοικίας
- Μεικτή Χρήση
- Εμπορικό Κέντρο
- Δημόσιο Κτίριο

- Κεντρικός Δρόμος
- Δευτερεύων Δρόμος

8 Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

1874|

Σχεδιάζεται το υπάρχον αρχαιολογικό μουσείο Σπάρτης από τον Γ. Κατσαρό. Αποτελεί το πρώτο επαρχιακό αρχαιολογικό μουσείο που χτίζεται εξ' αρχής για τον σκοπό αυτό .

1905|

Επεκτείνεται λόγω της πληθώρας ευρημάτων και δημιουργούνται υπαίθριες εκθέσεις στον κήπο του.

1970|

Νέες ανασκαφές φέρνουν στο φως τόσα ευρήματα που γίνεται εμφανής η ανάγκη για τη δημιουργία νέου μουσείου.

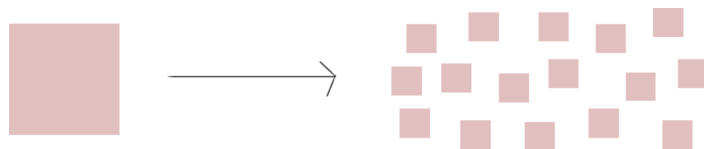
1996|

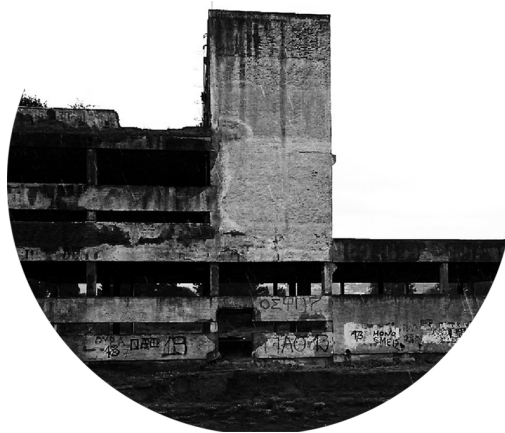
Αποφασίζεται η δημιουργία νέου μουσείου στον χώρο του εργοστασίου ΧΥΜΟΦΙΞ, στην είσοδο της πόλης σχεδιασμένου από τον Τάκη Ζενέτο, με κτιριολογικό πρόγραμμα 5.682 τ.μ σε χώρο 15 στρεμάτων.

2015|

Το κτιριολογικό προσαυξάνεται σε 11000 τ.μ., ενώ ταυτόχρονα εντοπίζονται αρχαία ερείπια στην περιοχή του οικοπέδου του ΧΥΜΟΦΙΞ. Τίθεται το δίλημμα για αποχαρακτηρισμό και κατεδάφιση του κτιρίου ώστε να εξυπηρετηθεί η χρήση του μουσείου.

Το δίλημμα αποσχολεί σε μεγάλο βαθμό την τοπική κοινωνία. Η ανάδειξη του αρχαίου παρελθόντος συγκρούεται με την διατήρηση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της πόλης. Παράλληλα, το κτίριο των 11000 τμ έρχεται σε αντίθεση με την κλίμακα της πόλης.

Κτίριο του Τ.Ζενέτου, πρώην εργοστάσιο της ΧΥΜΟΦΙΞ, στο οικόπεδο που προρίζεται για το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο

Υπάρχον αρχαιολογικό μουσείο, και ο κήπος του

Λεπτομέρεια Μακέτας Ιδέας, χαρτόνι και κερί
κλίμακα 1:4000

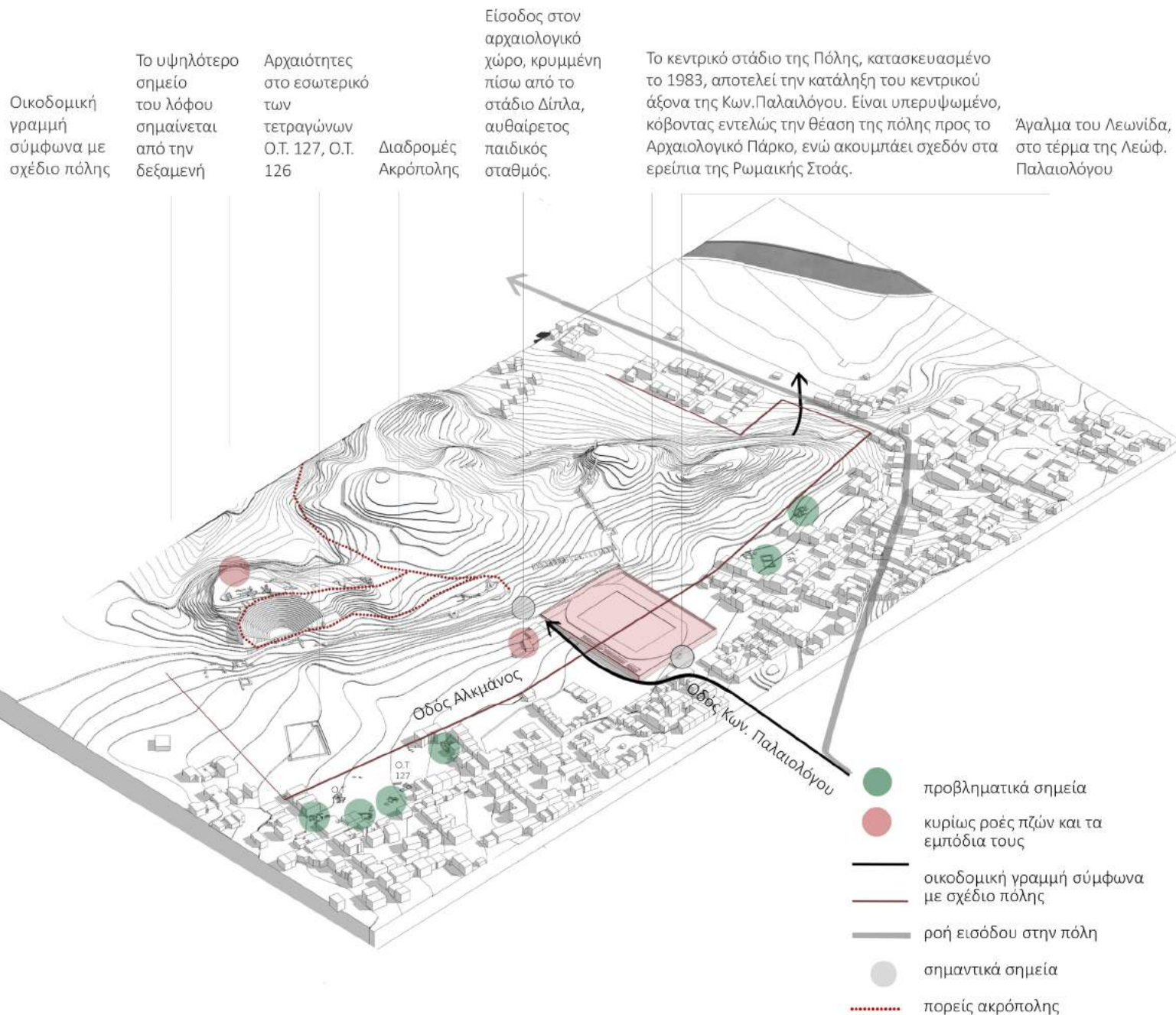

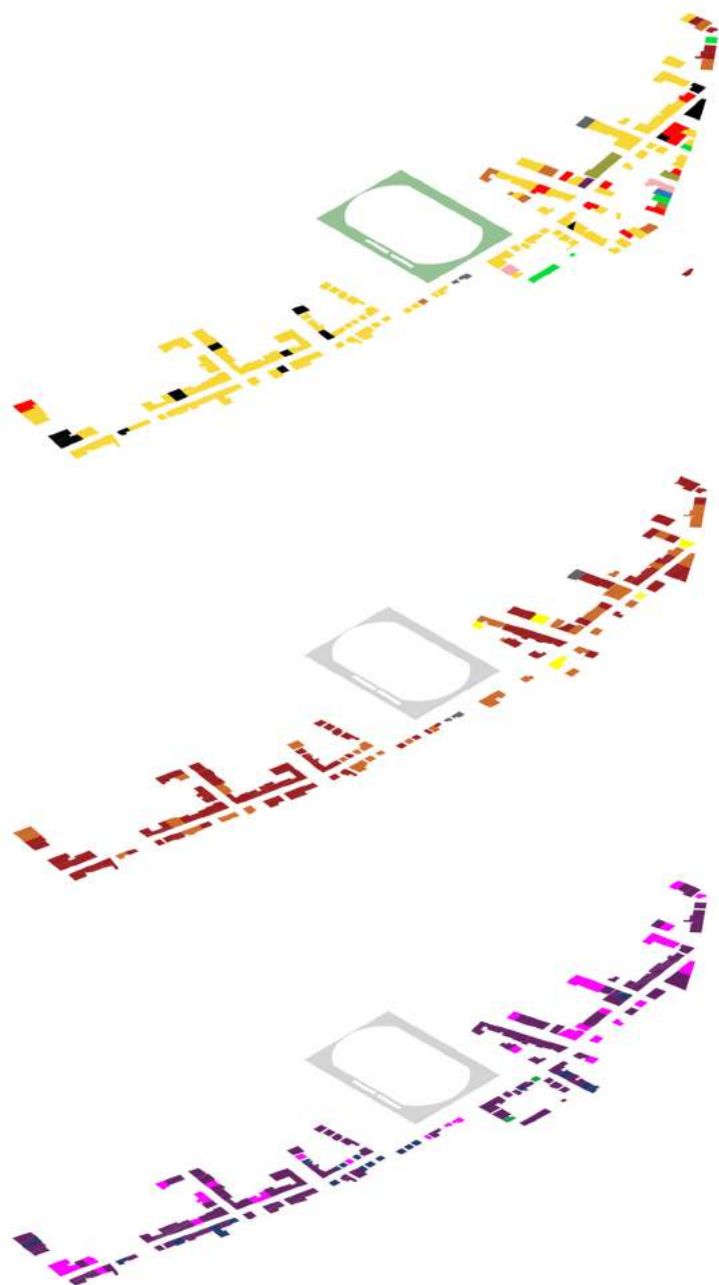
2

ανάγνωση
περιοχής

1 ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ: Η ΠΙΣΩ ΑΥΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

- κατοικία
- χονδρεμπόριο-αποθήκες-μεταφορές
- τοπικό εμπόριο
- υπερτοπικό εμπόριο
- αθλητικές εγκαταστάσεις
- υγεία
- εκπαίδευση
- πολιτισμός-σύλλογοι
- χωρίς χρήση

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ

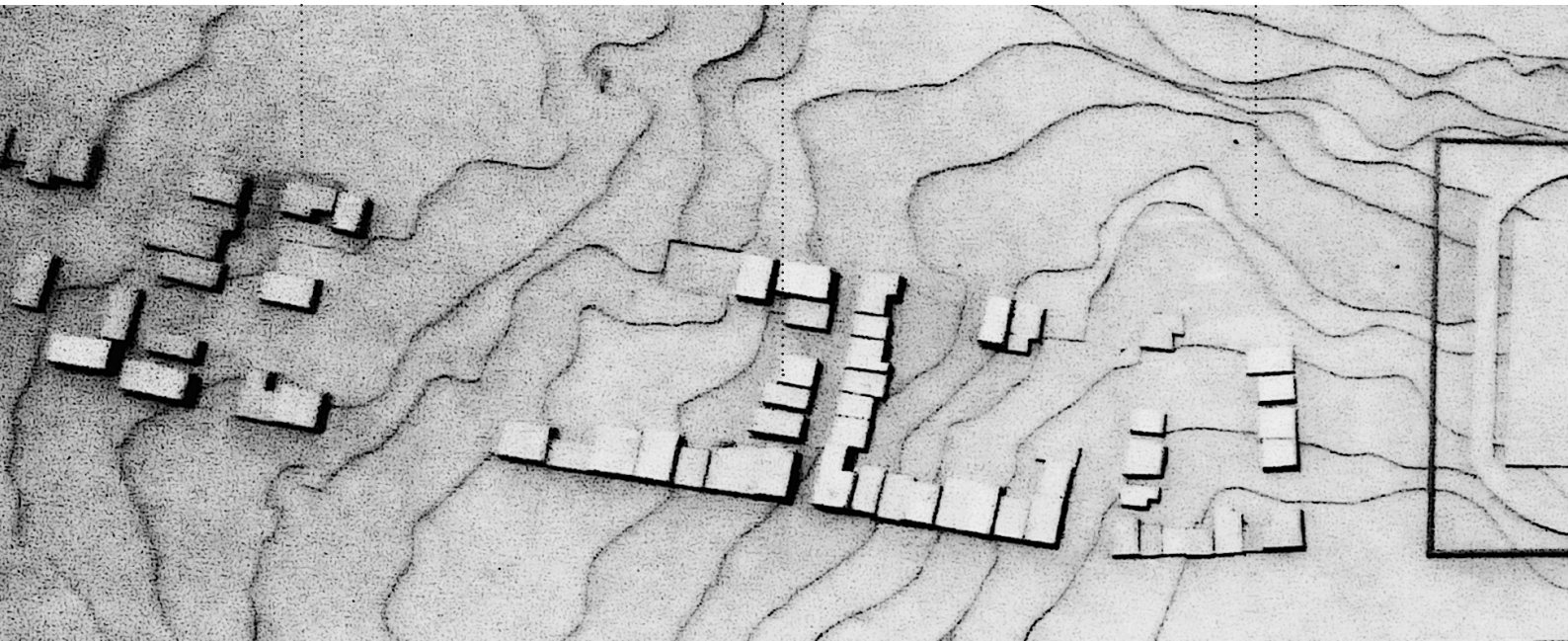
- καλή
- μέτρια
- κακή
- παράπηγμα

ΗΛΙΚΙΑ ΚΤΙΡΙΩΝ

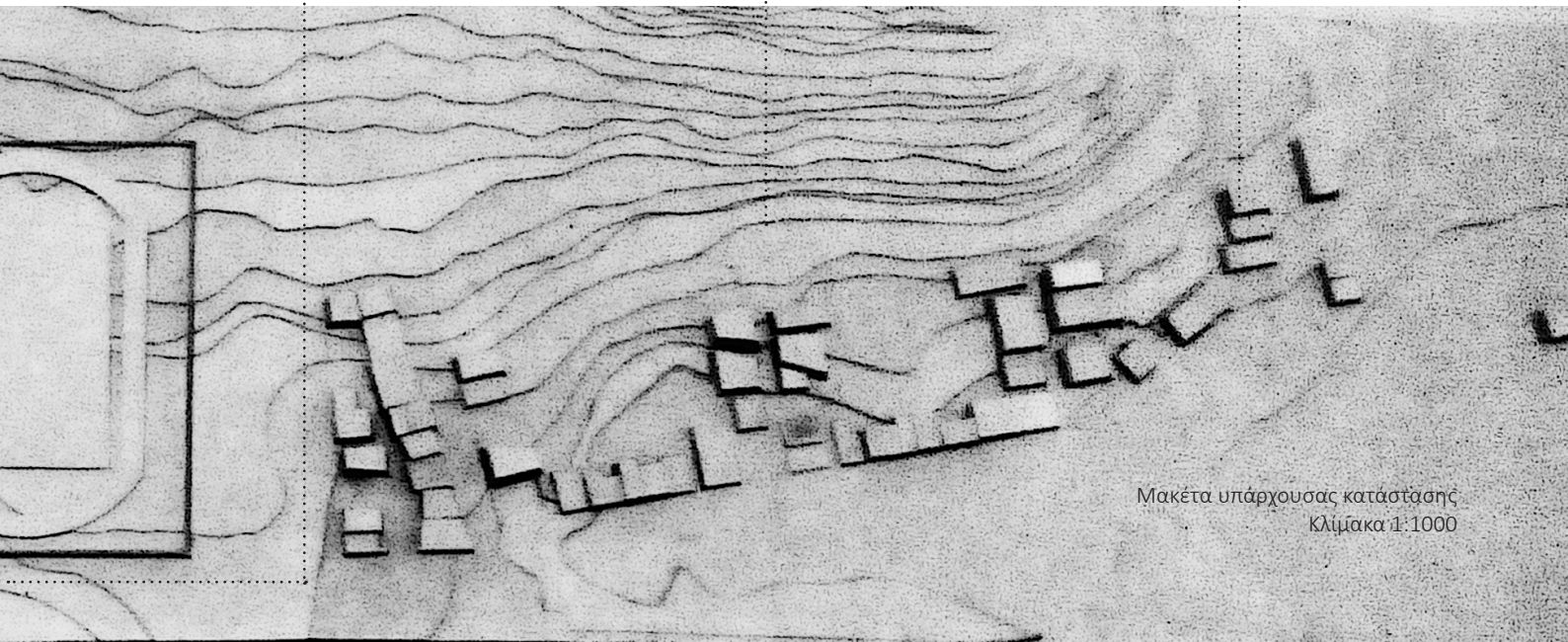
- 1925
- 1950
- 1970
- 2000

Μακέτα υπάρχουσας κατάστασης
Κλίμακα 1:1000

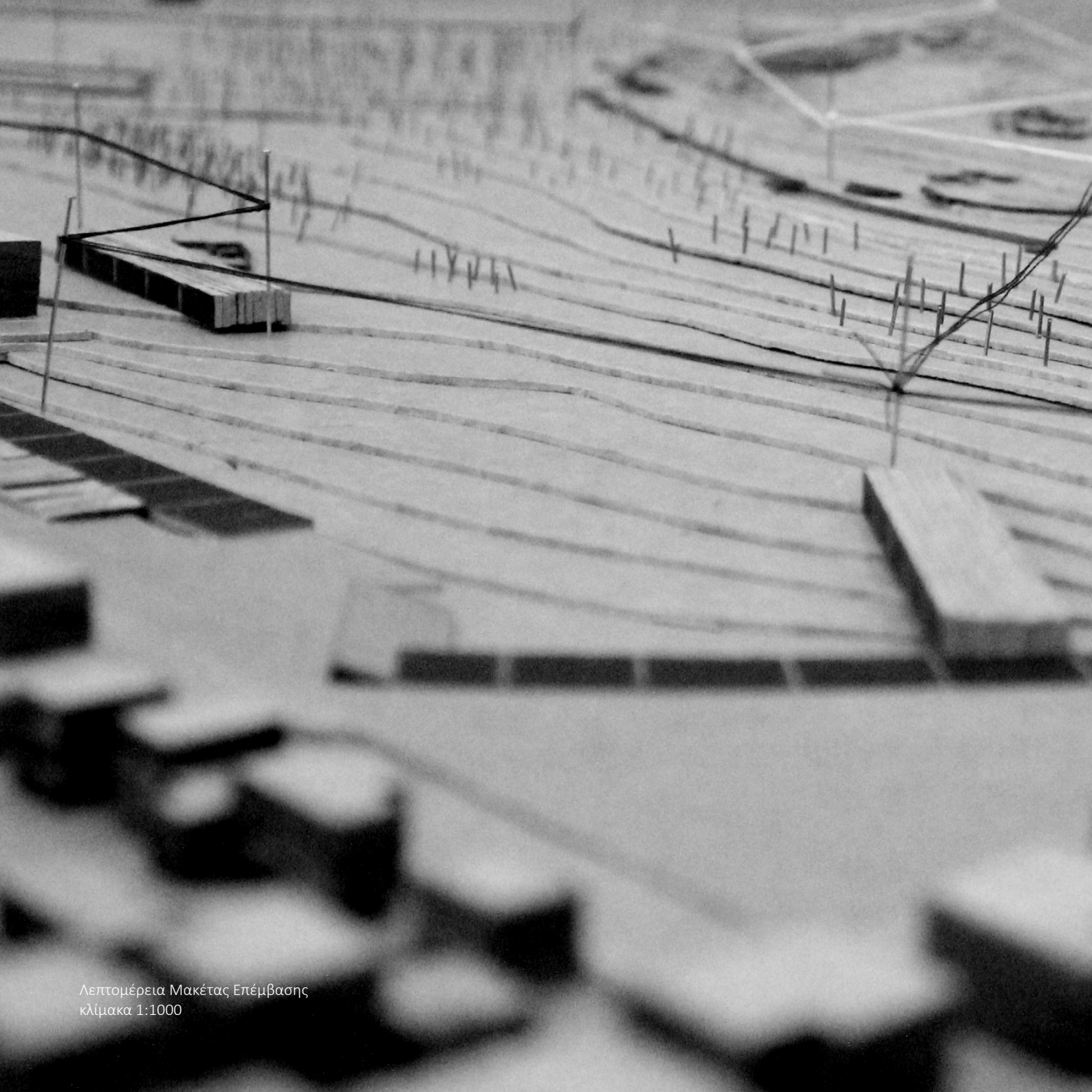
② ΟΕΑΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΖΩΝΗ

Μακέτα υπάρχουσας κατάστασης
Κλίμακα 1:1000

Λεπτομέρεια Μακέτας Επέμβασης
κλίμακα 1:1000

3

Η επέμβαση

1 ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΩΣΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

- Επέκταση της ζώνης Α' Προστασίας ώστε να συμπεριλάβει τα απαλλοτριωμένα οικόπεδα της Οδού Αλκμάνος
- Μεταφορά του Σταδίου σε χώρο στα νότιο-ανατολικά της πόλης και κοντά στο ποτάμι.
- Σχεδιασμός της ζώνης ένωσης αρχαίας και νέας πόλης ως διασπασμένο αρχαιολογικό μουσείο.
- Ενοποίηση και ενσωμάτωση των προτάσεων της αρχαιολογικής υπηρεσίας για δαδρομές στο λόφο της Ακρόπολης και κατά μήκος του Ευρώτα.
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις που θα αποτρέψουν την διέλευση μέσα από την πόλη για όσους έχουν προορισμό τη Μάνη, τον Μυστρά ή την Καλαμάτα.
- Ενοποίηση των οικοδομικών τετραγώνων του δημαρχείου και του σημερινού Μουσείου σε ενιαία πλατεία, όπως την είχε σχεδιάσει αρχικά ο Βαυαρός Stauffert.
- Δημιουργία δακτυλίου κυκλοφορίας περιμετρικά του νεοκλασικού κέντρου της πόλης
- Δημιουργία 'γραμμικού πάρκου' στον άξονα της Κων. Παλαιολόγου, με χαμηλή κυκλοφορία και πεζοδρόμηση βόρεια της οδού Θερμοπυλών.
- Πεζοδρομήσεις των δρόμων που οδηγούν στη ζώνη παρέμβασης βόρεια της οδού Τριακοσίων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

	Νέοι δρόμοι κυρίως κυκλοφορίας		Αρχαιολογικός χώρος
	Κίνηση από την πόλη προς το ποτάμι και τον αρχαιολογικό χώρο		Αρχαιολογικός χώρος
	Κόμβοι σημαντικότερων αλλαγών		Πάρκο
	Κυρίως ζώνη παρέμβασης		Πεζοπορική διαδρομή
	Μουσεία, παλιά και νέα		Ποδηλατόδρομος
	Όρια αρχαιολογικού χώρου Α' προστασίας		Χώρος παρκαρίσματος
	Αρχαιολογικές διαδρομές		

Μακέτα masterplan 1:50000

100

200

② ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΡΙΟΥ

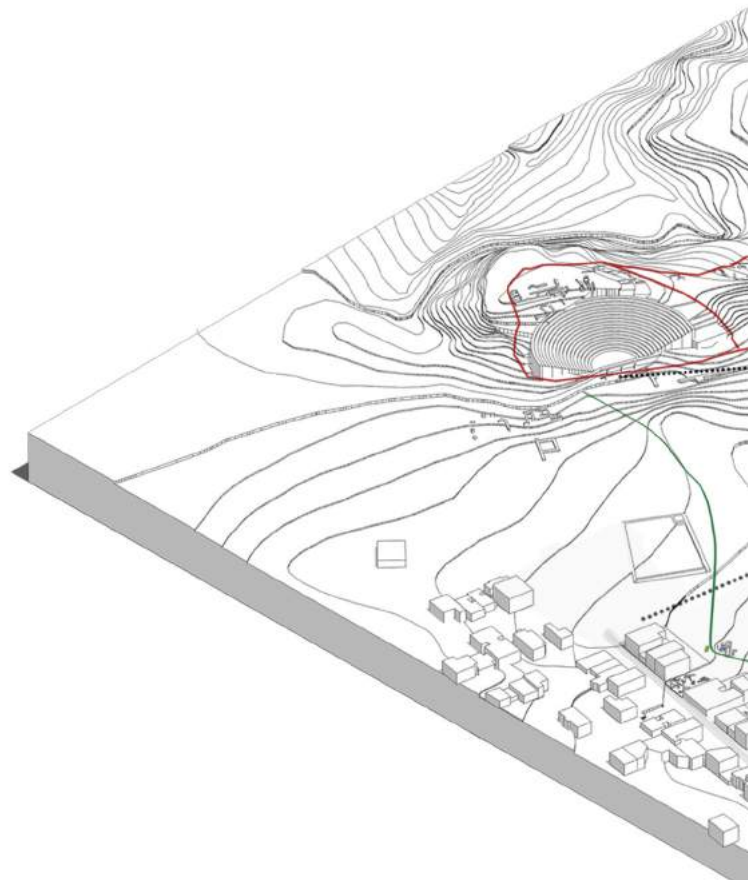
Τα εσωτερικά των οικοδομικών τετραγώνων λειτουργούν σαν συνέχεια του αρχαιολογικού χώρου.

Η υψομετρική διαφορά ορίζει τις δύο ιστορικές φάσεις της πόλης, λειτουργώντας σαν ενιαίο αρχαιολογικό σκάμα.

Η κεντρική συνθετική ιδέα αφορά την διαμόρφωση ολόκληρης της ζώνης ένωσης της πόλης με τον αρχαιολογικό χώρο με μια σειρά από αρχιτεκτονικά στοιχεία, πολεοδομικές και τοπιακές παρεμβάσεις, ούτως ώστε να λειτουργήσει ολόκληρη ως ένα μουσείο.

Από τον κεντρικό άξονα της πόλης φτάνει κανείς στην πλατεία-αγνάντι, η οποία στρέφεται έντονα προς την Ακρόπολη, ερχόμενη σε αντίθεση με το απόλυτο Ιπποδάμειο σύστημα των Βαυαρών. Κατεβαίνοντας μια φαρδιά σκάλα, μπορείς να βρεθείς στον εκτεταμένο αρχαιολογικό χώρο, στον οποίο εξελίσσεται όλη η ζωή του μουσείου. Σε επίπεδο τοπιακού σχεδιασμού, ενσωματώνονται στην ιδέα οι προτάσεις της αρχαιολογικής υπηρεσίας για διαδρομές στην ακρόπολη και στον Ευρώτα.

Αρχιτεκτονικά, το μουσείο χωρίζεται σε εκθεσιακούς και βοηθητικούς χώρους: οι πρώτοι τοποθετούνται ελεύθερα στο τοπίο ώστε να δημιουργούν σχέσεις θέασης με τις αναφορές τους. Δηλαδή, τα εκθέματα χωρίζονται ειδολογικά σε τέσσερις εκθεσιακούς όγκους, ο καθένας από τους οποίους στρέφεται προς το σημείο εκείνο του τοπίου που συνδέεται με τον συγκεκριμένο τομέα εκθεμάτων: Ο όγκος των θεσμών στρέφεται προς την αγορά, τόπο διεξαγωγής της δημόσιας ζωής, ενώ είναι ο μόνος που υπερυψώνεται, υποδηλώνοντας την αυστηρή οργάνωση της σπαρτιατικής κοινωνίας. Αυτός της καθημερινής ζωής, χωρίζεται σε μικρότερα μέρη και σχετίζεται άμεσα με την σημερινή πόλη, υποδηλώνοντας πως η καθημερινή ζωή λίγο μεταβάλλεται με το πέρασμα των αιώνων. Η θρησκεία στρέφεται προς το ποτάμι, ως μια υπενθύμιση της λατρείας της γης και της υπαίθρου, ενώ ο όγκος της στρατιωτικής οργάνωσης δημιουργεί ένα μπαλκόνι με θέαση στον Ταύγετο, τόπο κατασκήνωσης και γυμνασίων των φημισμένων Σπαρτιατών. Έτσι η θέα μπορεί να λειτουργήσει σαν ακόμα ένα έκθεμα, συνεχίζοντας την αφήγηση.

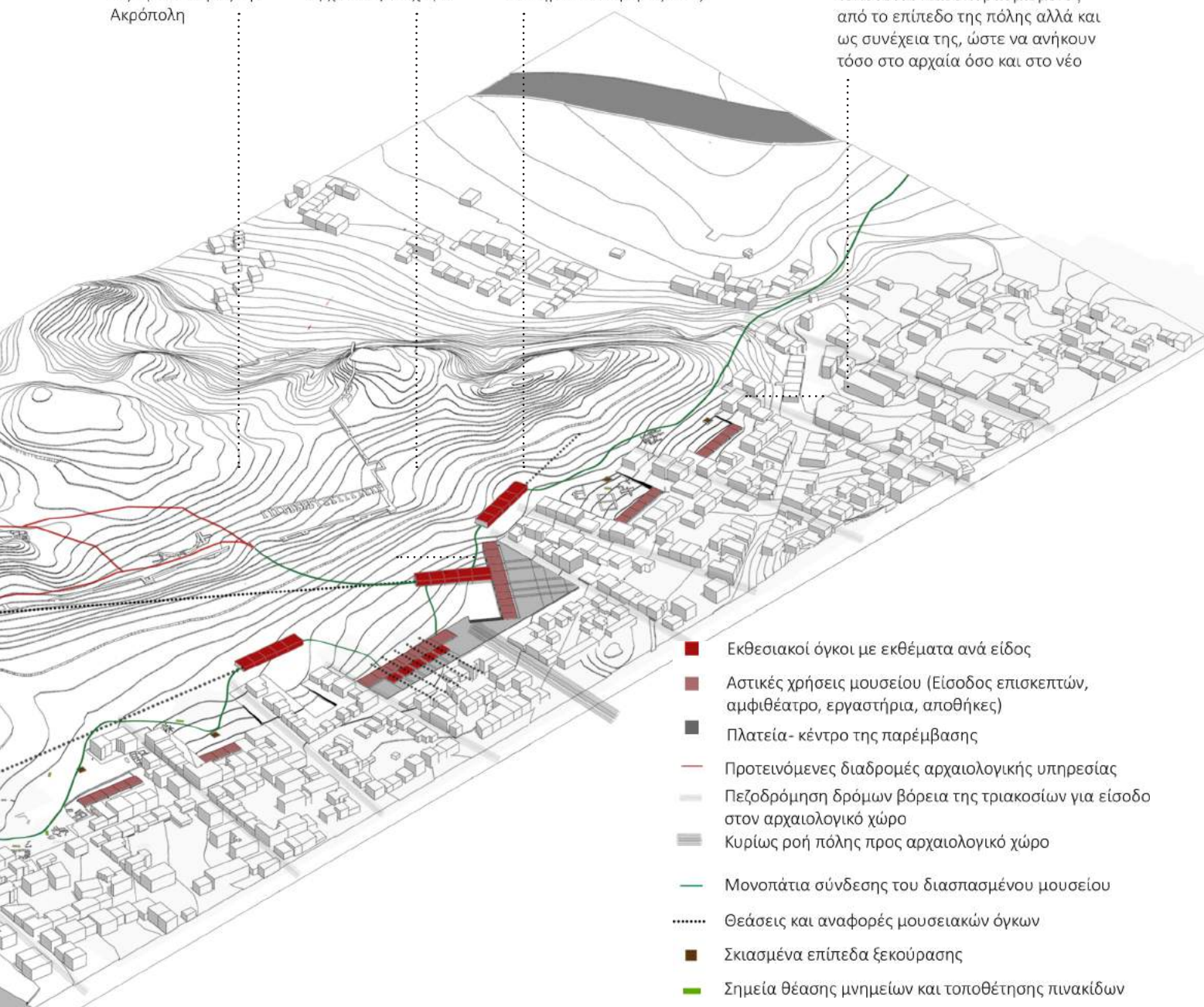

Υπερυψωμένη
πλατεία, στραμμένη
ως αγνάντι προς την
Ακρόπολη

Αμφιθέατρο- κυρίως
κατάβαση στον
αρχαιολογικό χώρο

Εκθεσιακοί όγκοι, τοποθετημένοι
ώστε να δημιουργούν θεάσεις με
τα σημεία αναφοράς τους

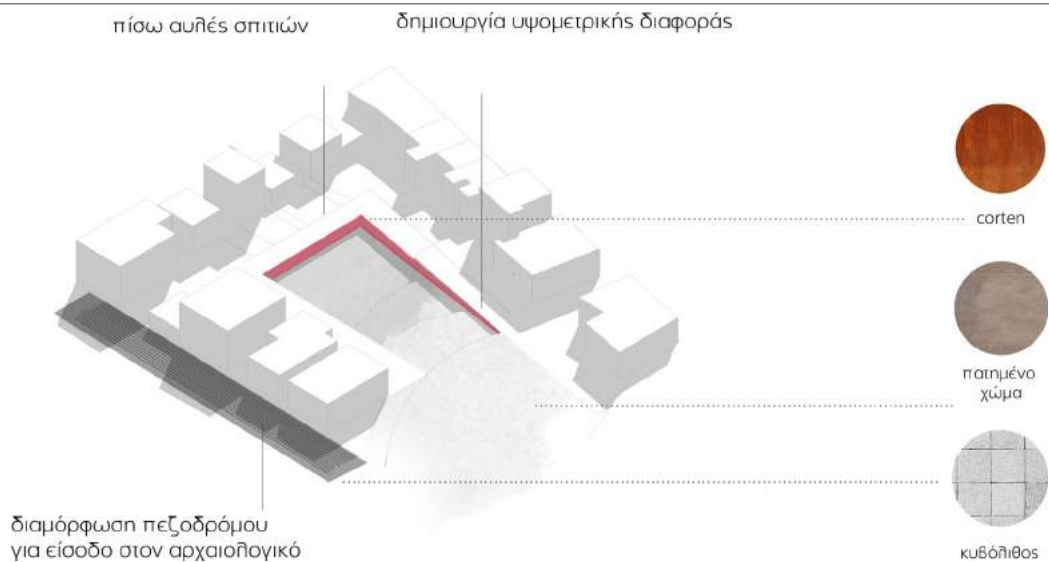
Οι αστικές λειτουργίες του
μουσείου
τοποθετούνται υποβαθμισμένες
από το επίπεδο της πόλης αλλά και
ως συνέχεια της, ώστε να ανήκουν
τόσο στο αρχαία όσο και στο νέο

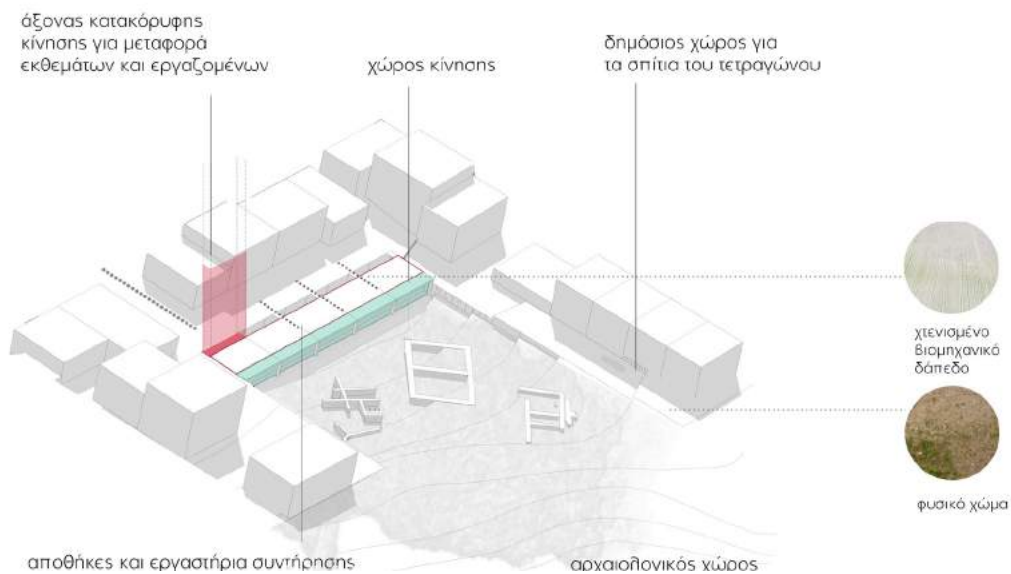
- Εκθεσιακοί όγκοι με εκθέματα ανά είδος
- Αστικές χρήσεις μουσείου (Είσοδος επισκεπτών, αμφιθέατρο, εργαστήρια, αποθήκες)
- Πλατεία- κέντρο της παρέμβασης
- Προτεινόμενες διαδρομές αρχαιολογικής υπηρεσίας
- Πεζοδρόμηση δρόμων βόρεια της τριακοσίων για είσοδο στον αρχαιολογικό χώρο
- Κυρίως ροή πόλης προς αρχαιολογικό χώρο
- Μονοπάτια σύνδεσης του διασπασμένου μουσείου
- ..... Θεάσεις και αναφορές μουσειακών όγκων
- Σκιασμένα επίπεδα ξεκούρασης
- Σημεία θέασης μνημείων και τοποθέτησης πινακίδων

3 ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΩΝ

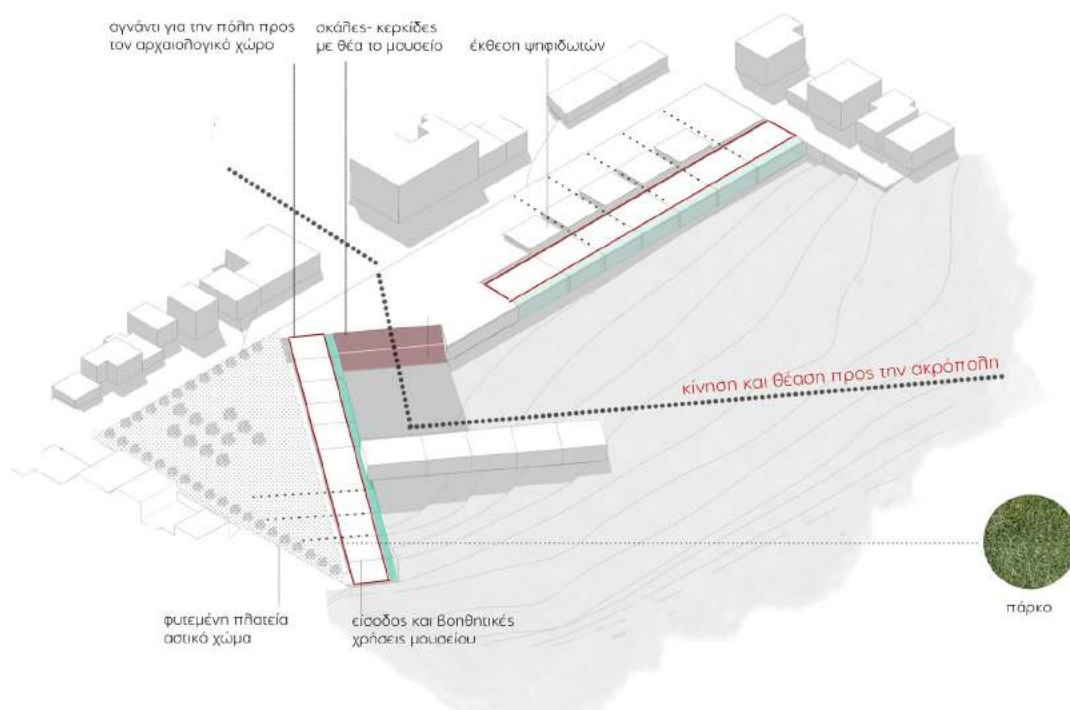
ΤΟ ΣΚΑΨΙΜΟ

Η ΣΤΟΑ

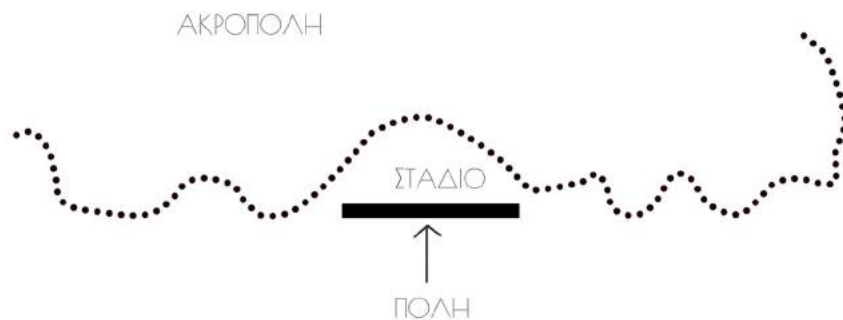

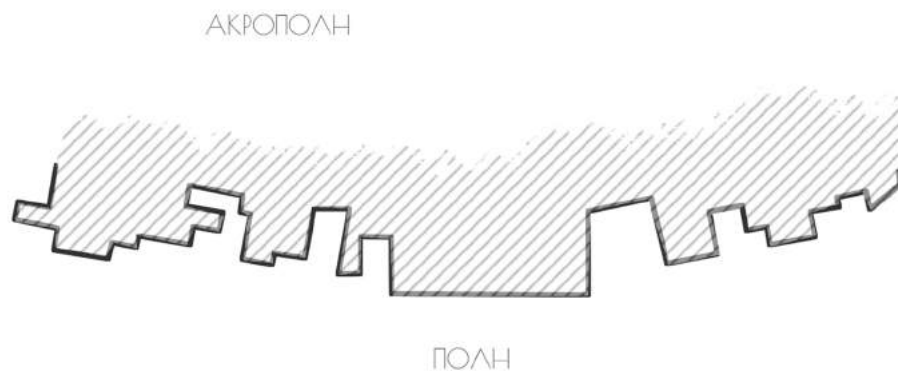

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

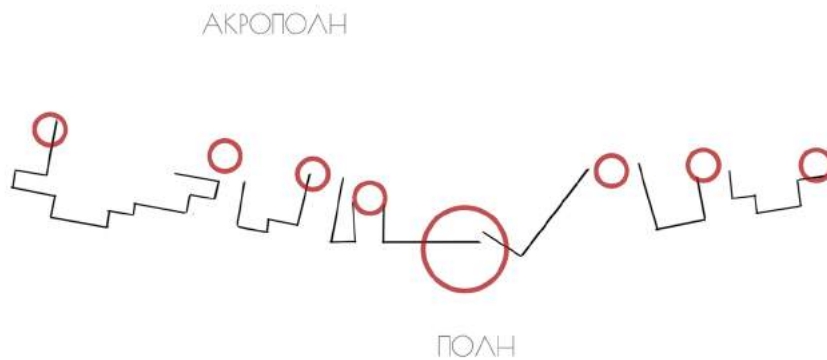
1. Διαπίστωση της ασυνέχειας της οικοδομικής γραμμής και των προβλημάτων θέασης

2. Καθορισμός του ορίου

3. Σημεία τομής και σημεία επαφής

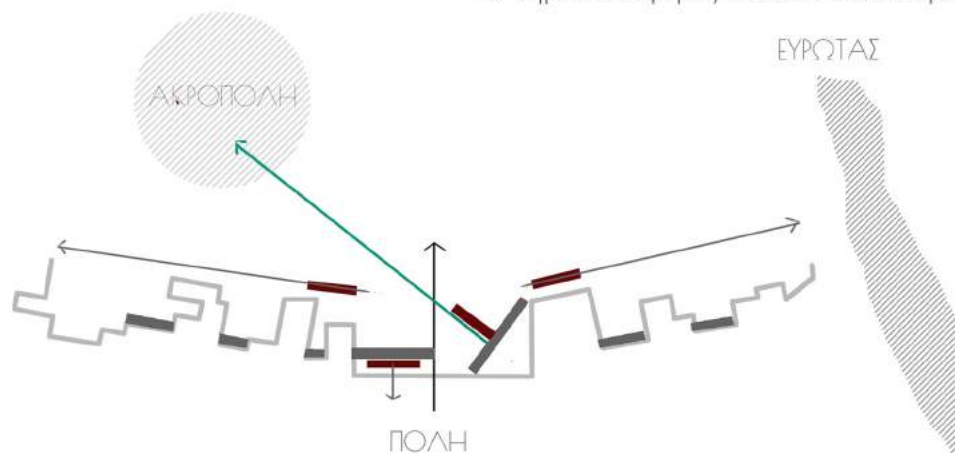
ΑΚΡΟΠΟΛΗ

4. Διασπορά τμημάτων του μουσείου

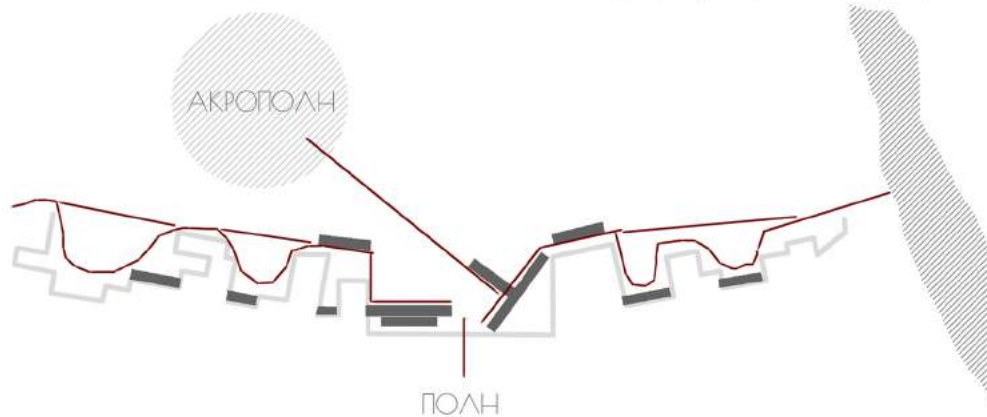

ΠΟΛΗ

5. Σημεία αναφοράς των εκθεσιακών όγκων

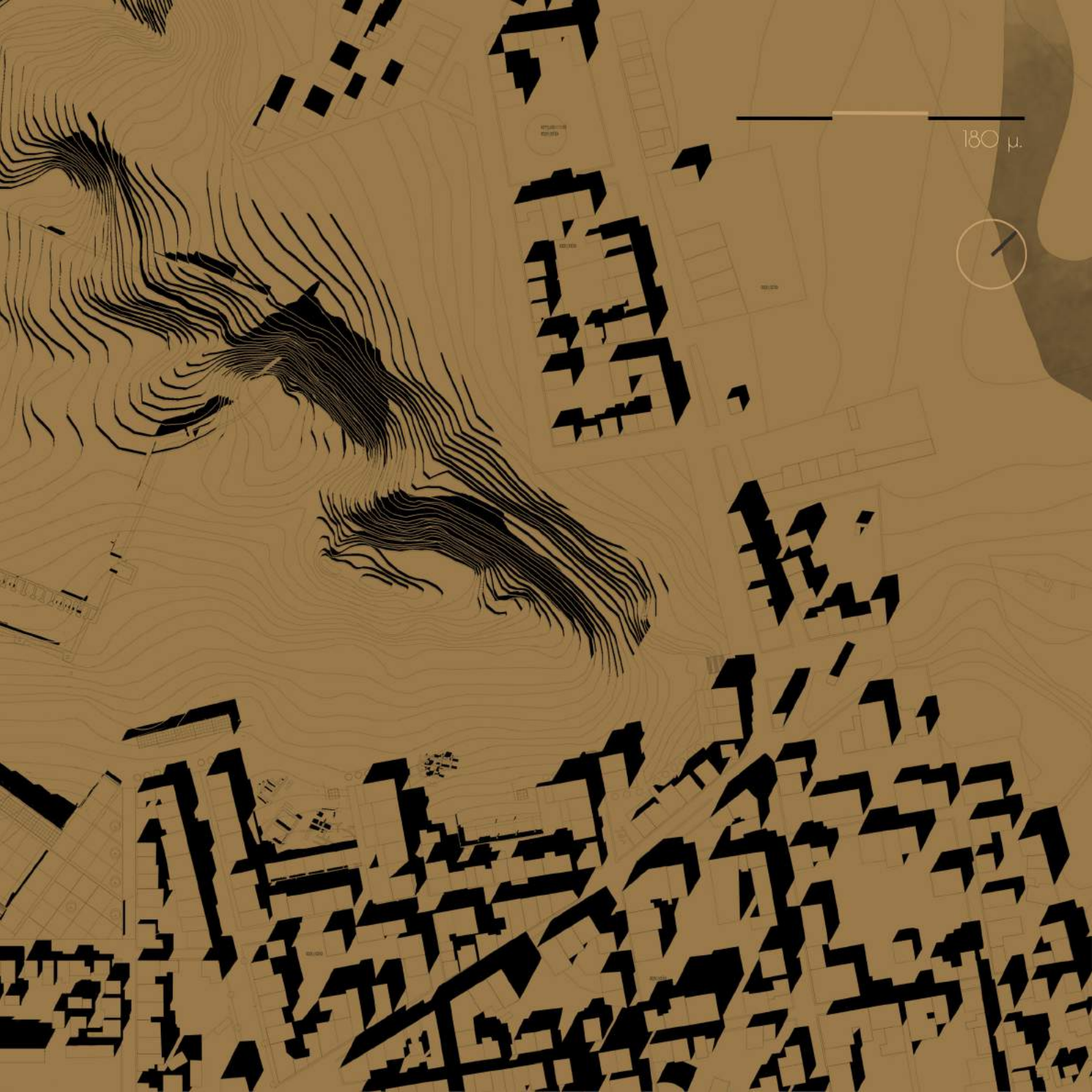

6. Ελεύθερες κινήσεις στο υπαίθριο μουσείο

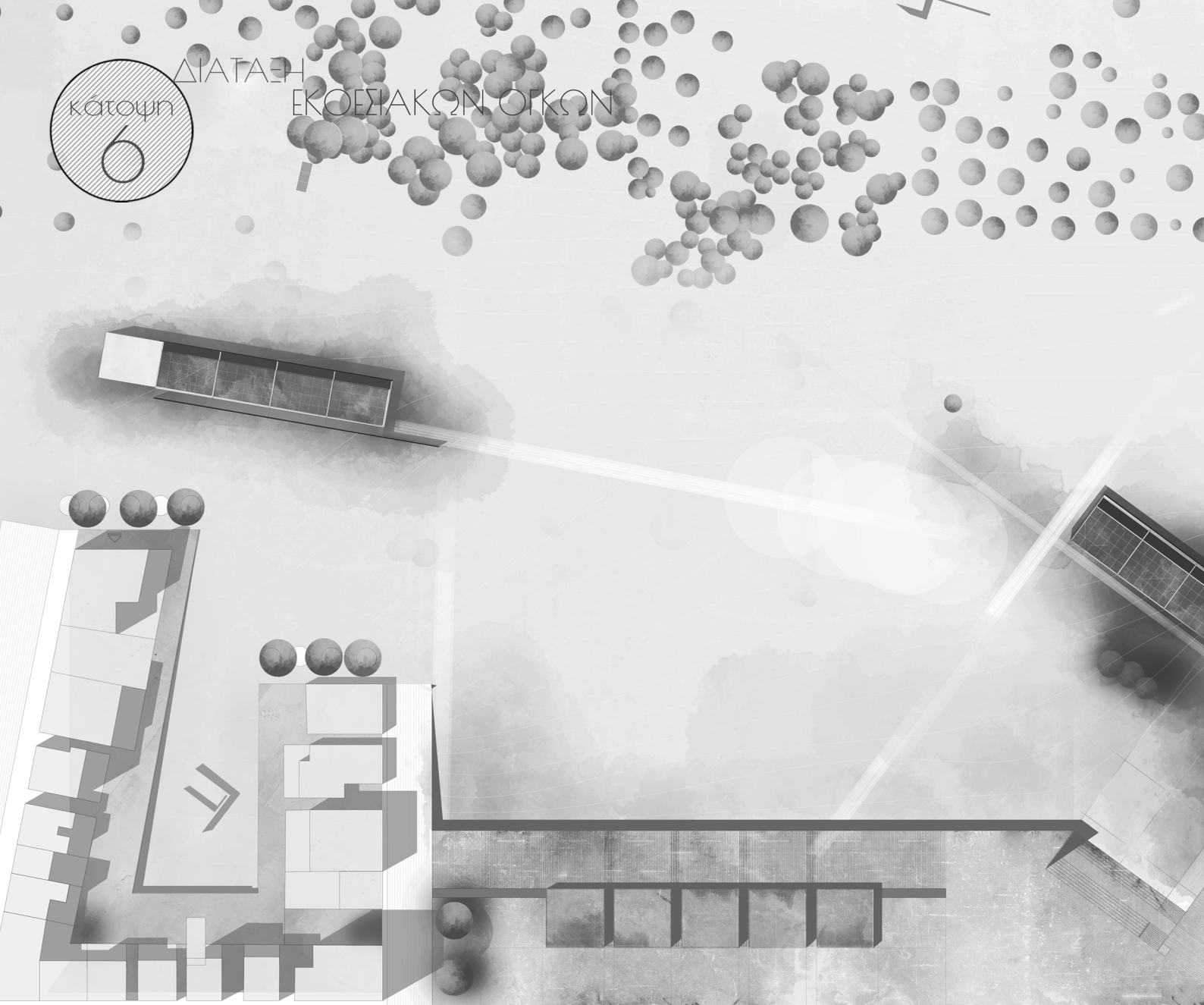

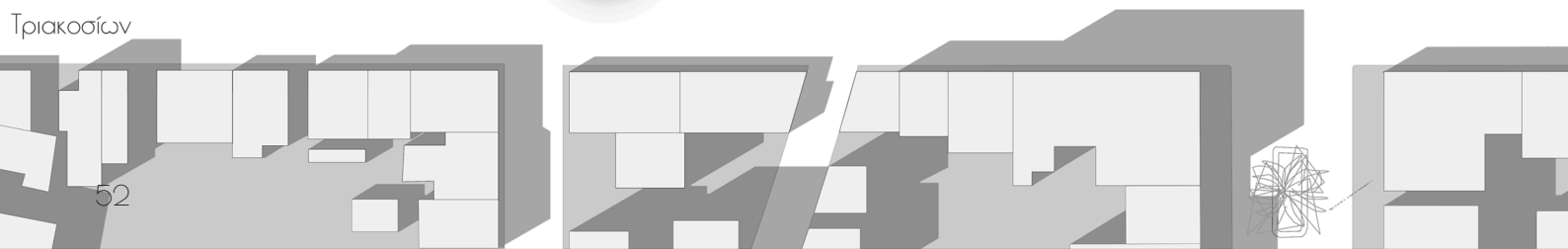
180 μ.

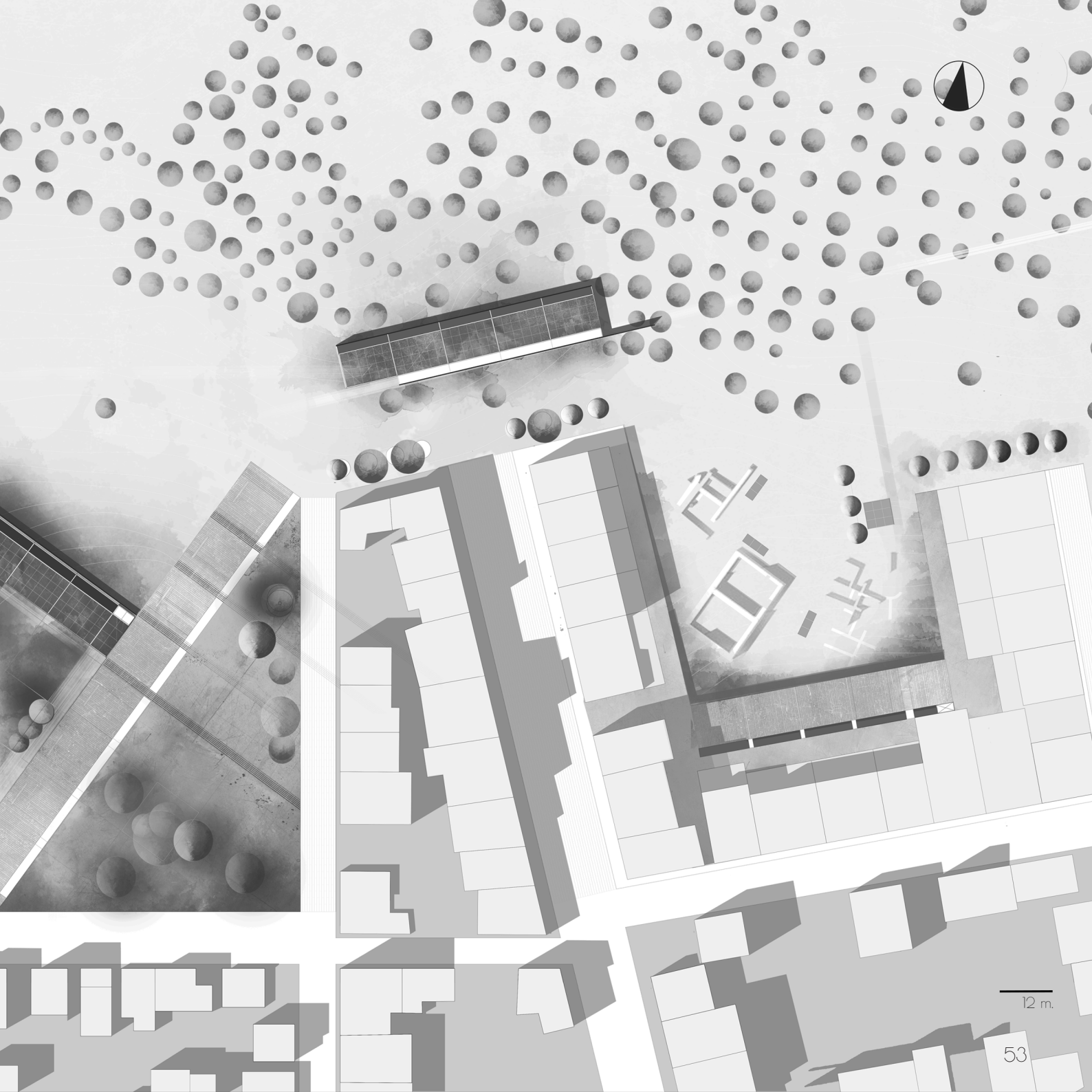
ΔΙΑΤΑΞΗ ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

Τριακοσίων

7. ΚΑΤΩΦΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

είσοδος 250 τμ

καφέ 80 τμ

κατάστημα μουσείου 70 τμ

αίθουσα πολλαπλών

λειτουργιών 220 τμ

διοίκηση 320 τμ

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΕΣ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

περιοδικές εκθέσεις 280 τμ

έκθεση ψηφιδωτών 1500 τμ

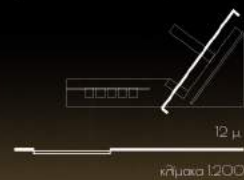

κατά μέτρο

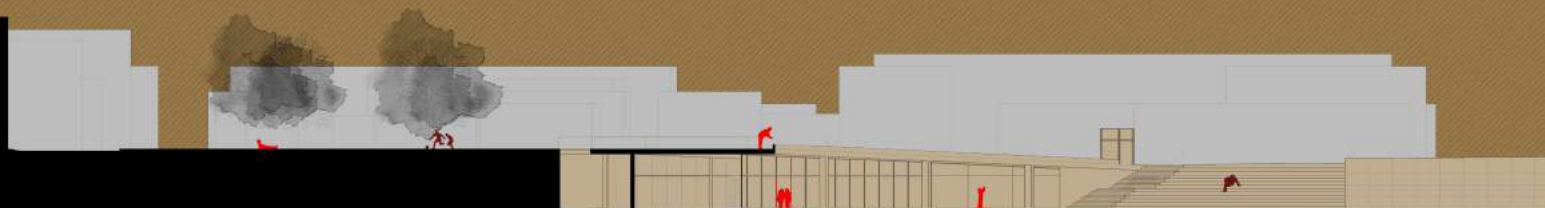
12 μ.

λεπτομέρεια
μακέτα 1.200

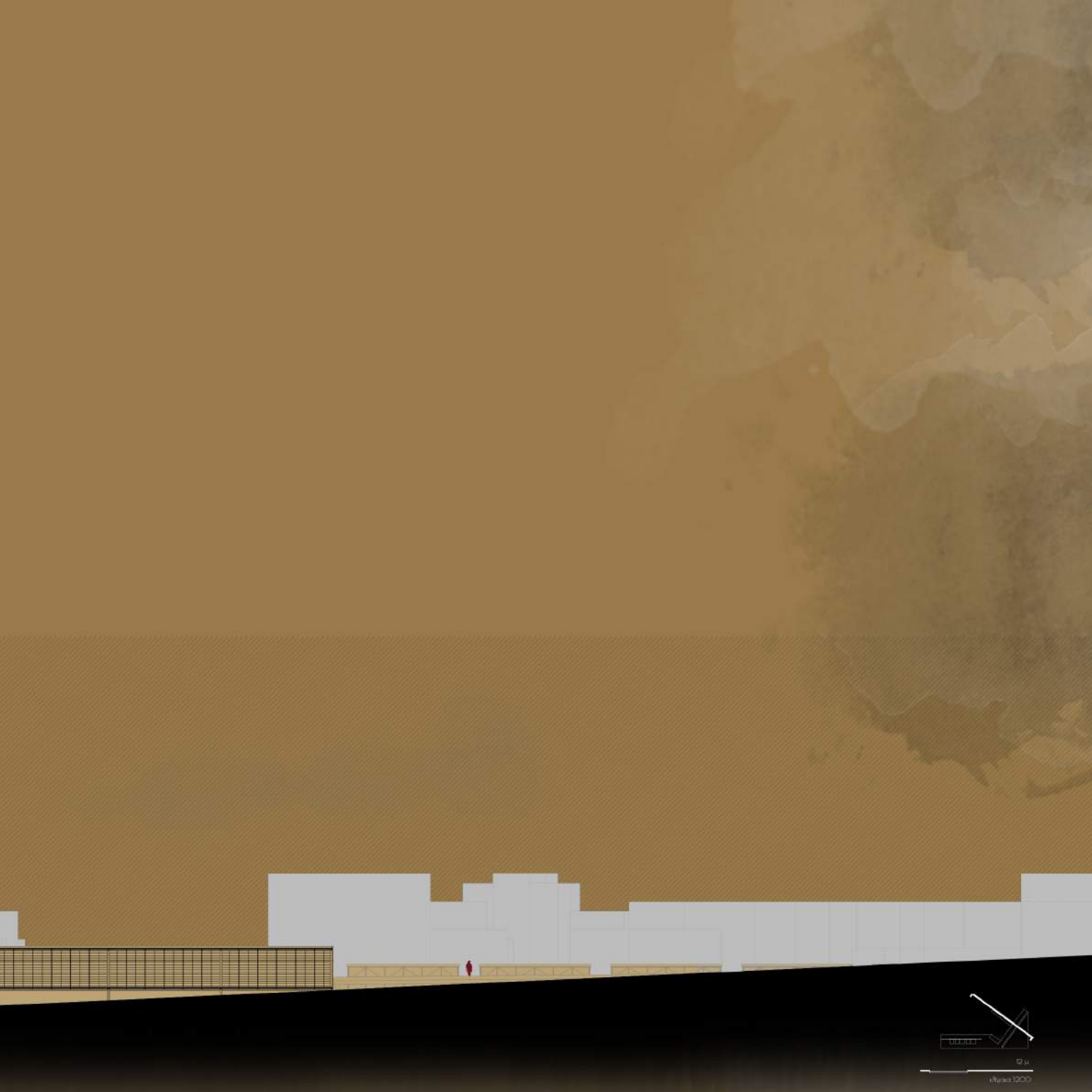

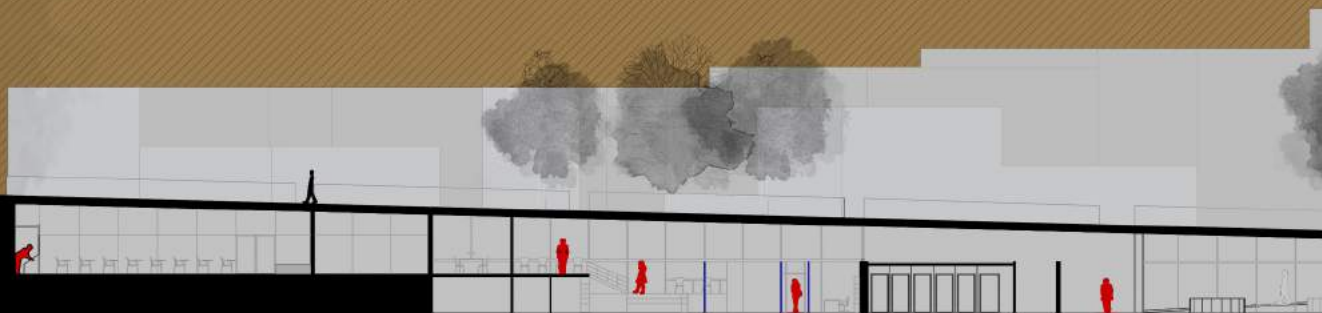

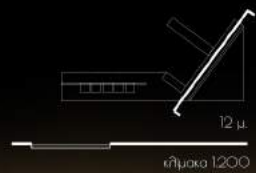
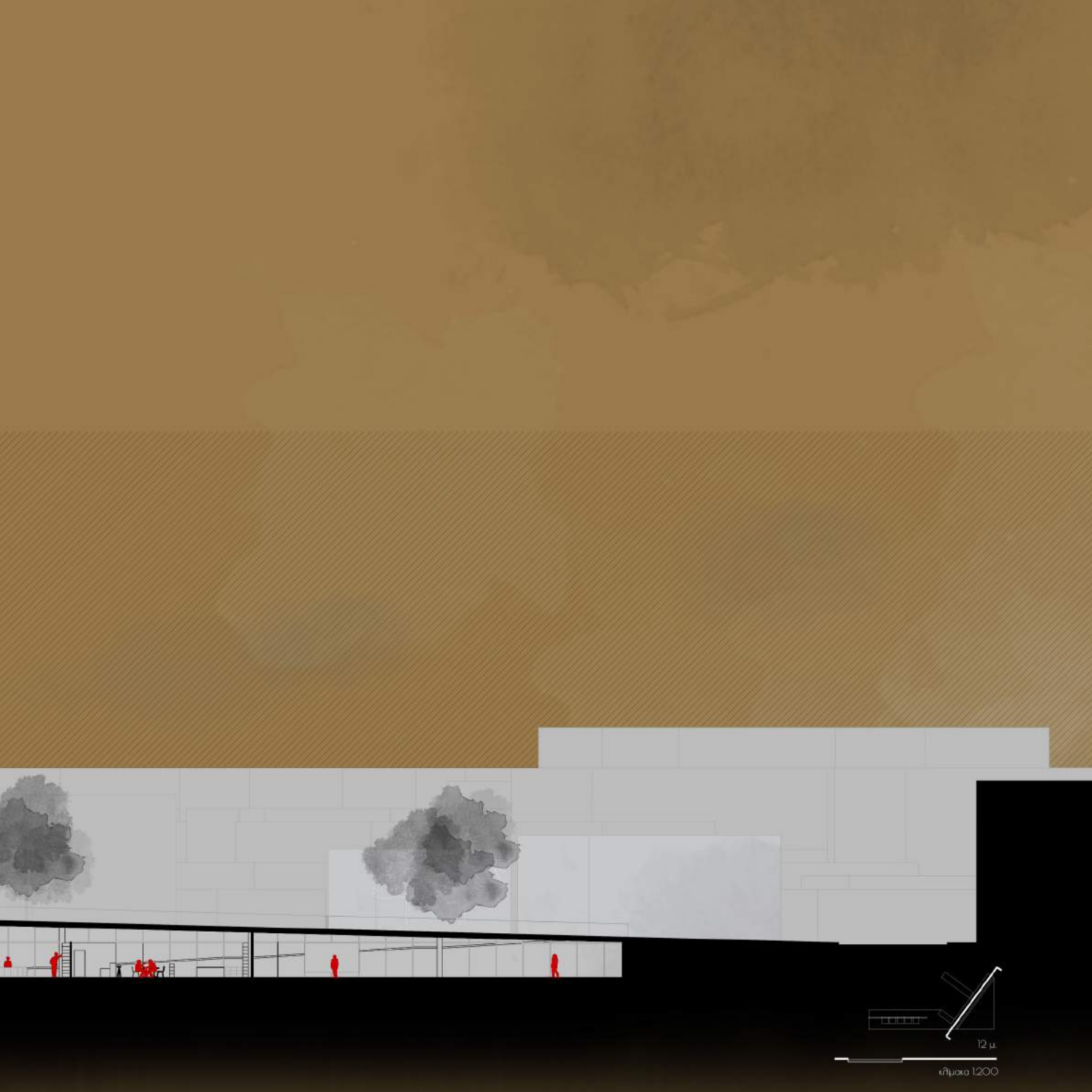

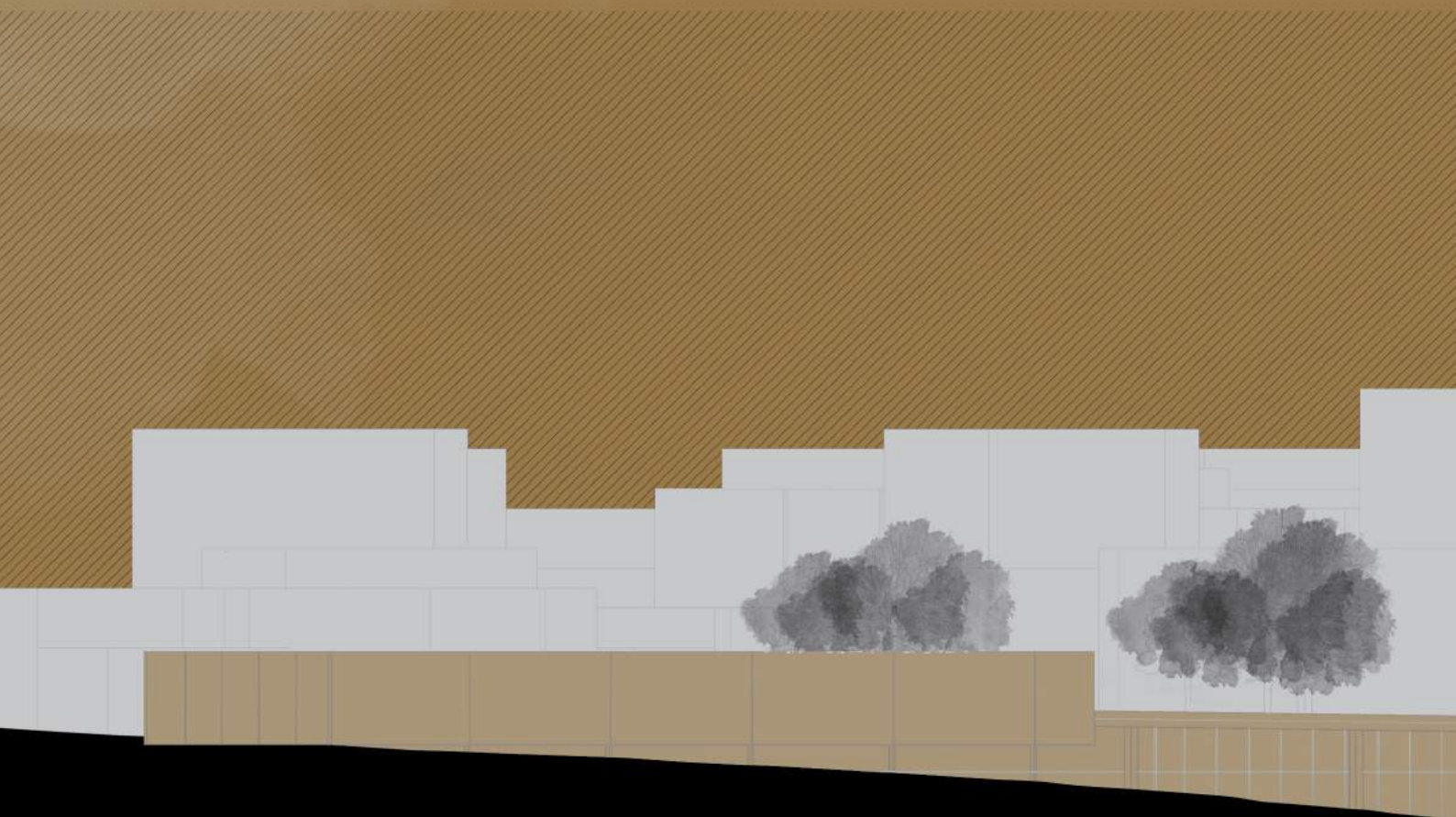

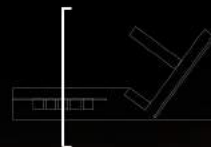
0 μ
10000

12 μ

κλίμακα 1:200

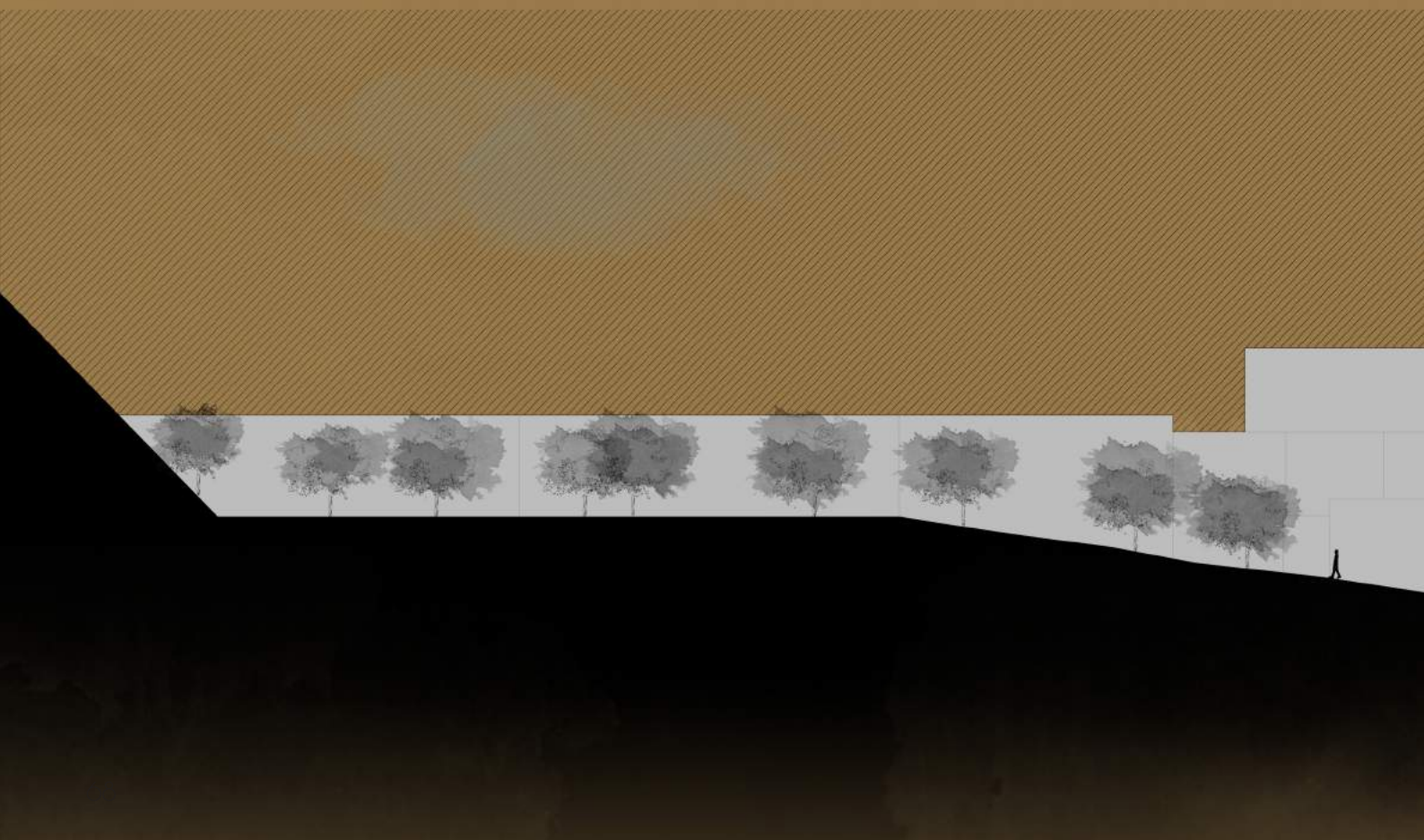

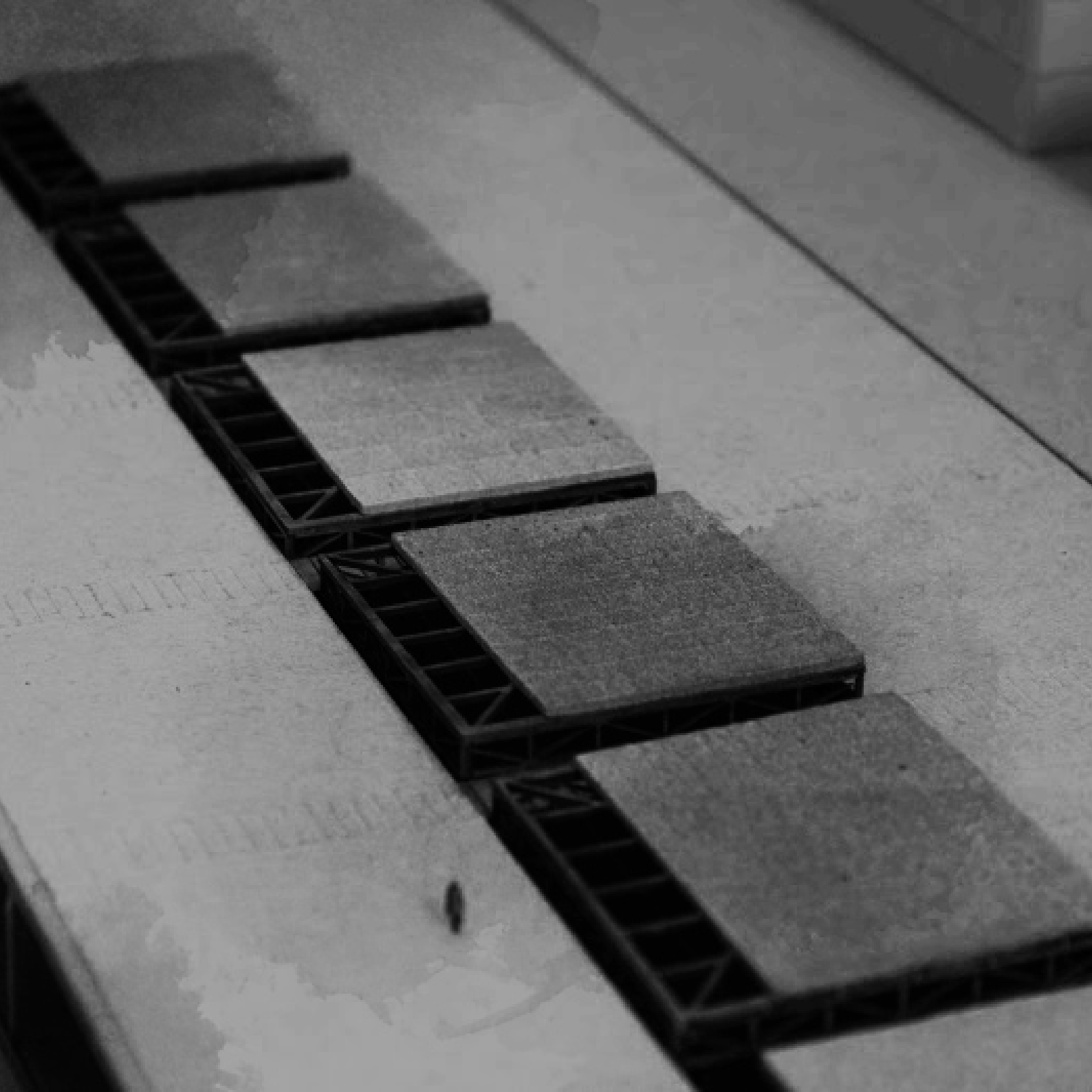

τομή ΟΤ 114

4

επίλυση
εκθεσιακού
όγκου

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ

Θρησκευτική Ζωή

Ευρώτας ποταμός

Οι 4 όγκοι της παρέμβασης μας διακρίνονται με βάση τις θεματικές εκθέσεις που φιλοξενούν : **θρησκευτική ζωή, θεσμοί και πολιτεία, καθημερινή ζωή και στρατιωτική οργάνωση.**

Αντί να ακολουθήσουμε τον τυπικό χρονολογικό διαχωρισμό των εκθεμάτων, προτείνουμε μια νέα μουσειολογική προσέγγιση που θέτει σαν αφετηρία της τα στοιχεία του τόπου, αναγνωρίζοντας τα σα διαχρονικούς καταλύτες οργάνωσης της ζωής στη Σπάρτη.

Οι 4 όγκοι γίνονται δείκτες που κατευθύνουν τον επισκέπτη τόσο οπτικά όσο και φυσικά προς τις εκάστοτε in situ αναφορές τους : **το ποτάμι** , παραπέμπει στις θεότητες της γονιμότητας και της γής, οι βουνοκορφές του **Ταύγετου** στην στρατιωτική αγωγή των νέων αγοριών στην ύπαιθρο, μακριά από την πόλη, η **Ακρόπολη** υποβάλει την μεγάλη σημασία του κράτους στην Αρχαία Σπάρτη ενώ τέλος ο όγκος της καθημερινής ζωής, με την αναφορά του στη **σύγχρονη πόλη**, καλεί τον επισκέπτη να σκεφτεί τις συνέχειες αλλά και τις ρήξεις μεταξύ αρχαίου και νέου.

πολιτεία και θεσμοί
οργάνωση Σπαρτιατικού κράτους

Ακρόπολη Σπάρτης

καθημερινή
ζωή

Σύγχρονη Σπάρτη

...οι αναφορές

Ταύγετος

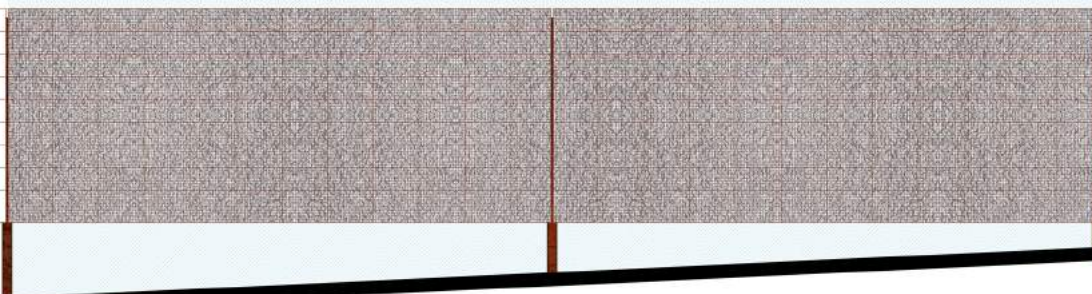
στρατιωτική
οργάνωση

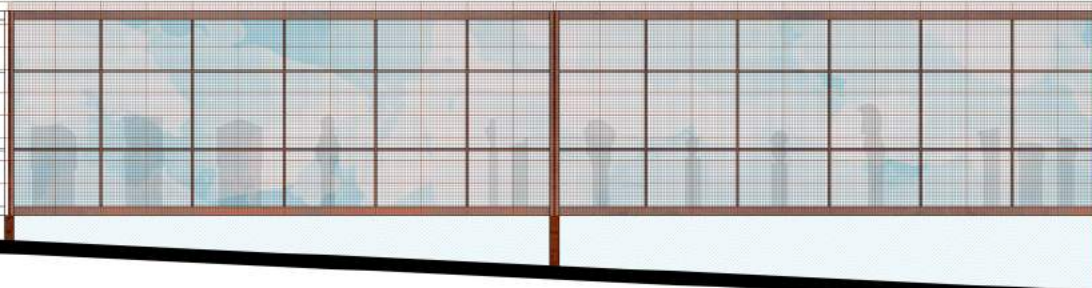

ΟΕΣΜΟΙ & ΠΟΛΙΤΕΙΑ

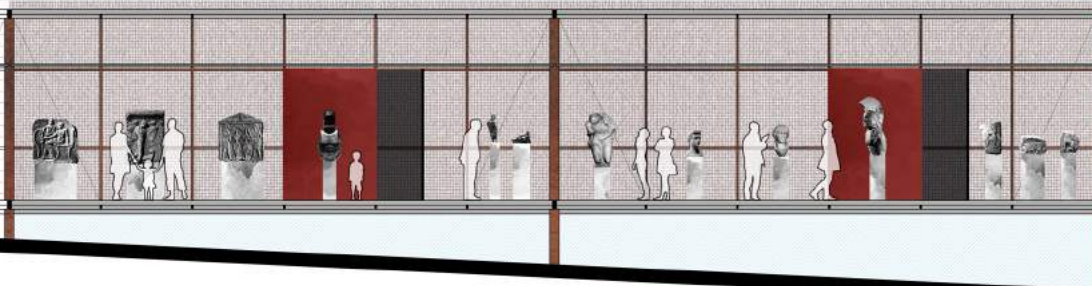
ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΤΟΜΗ ΑΑ'

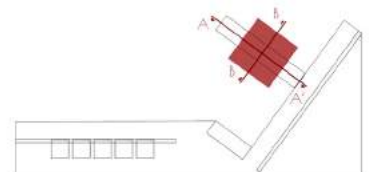

2 M.

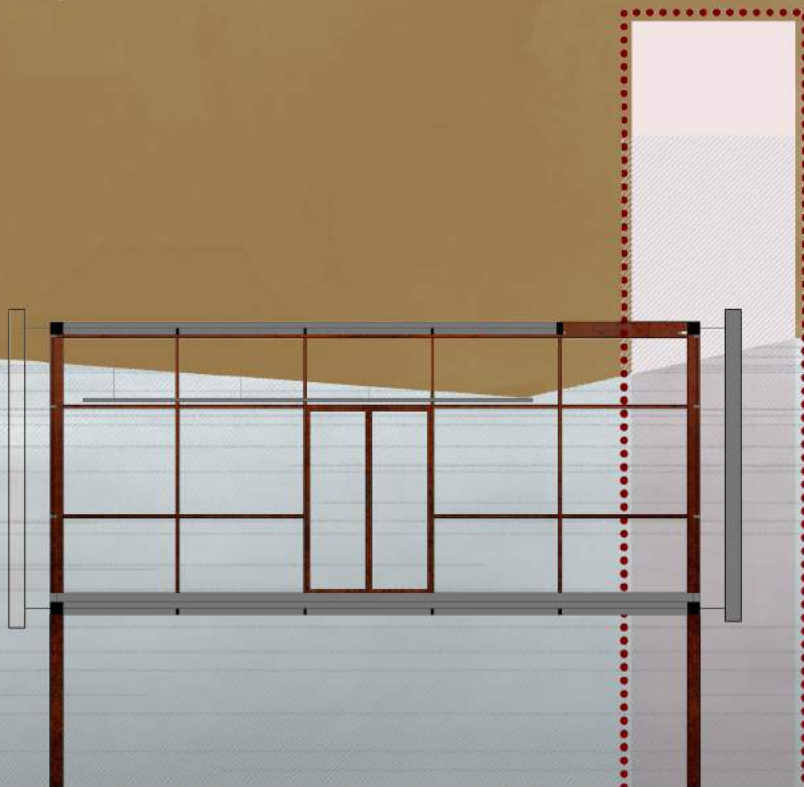
ΚΑΤΩΨΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

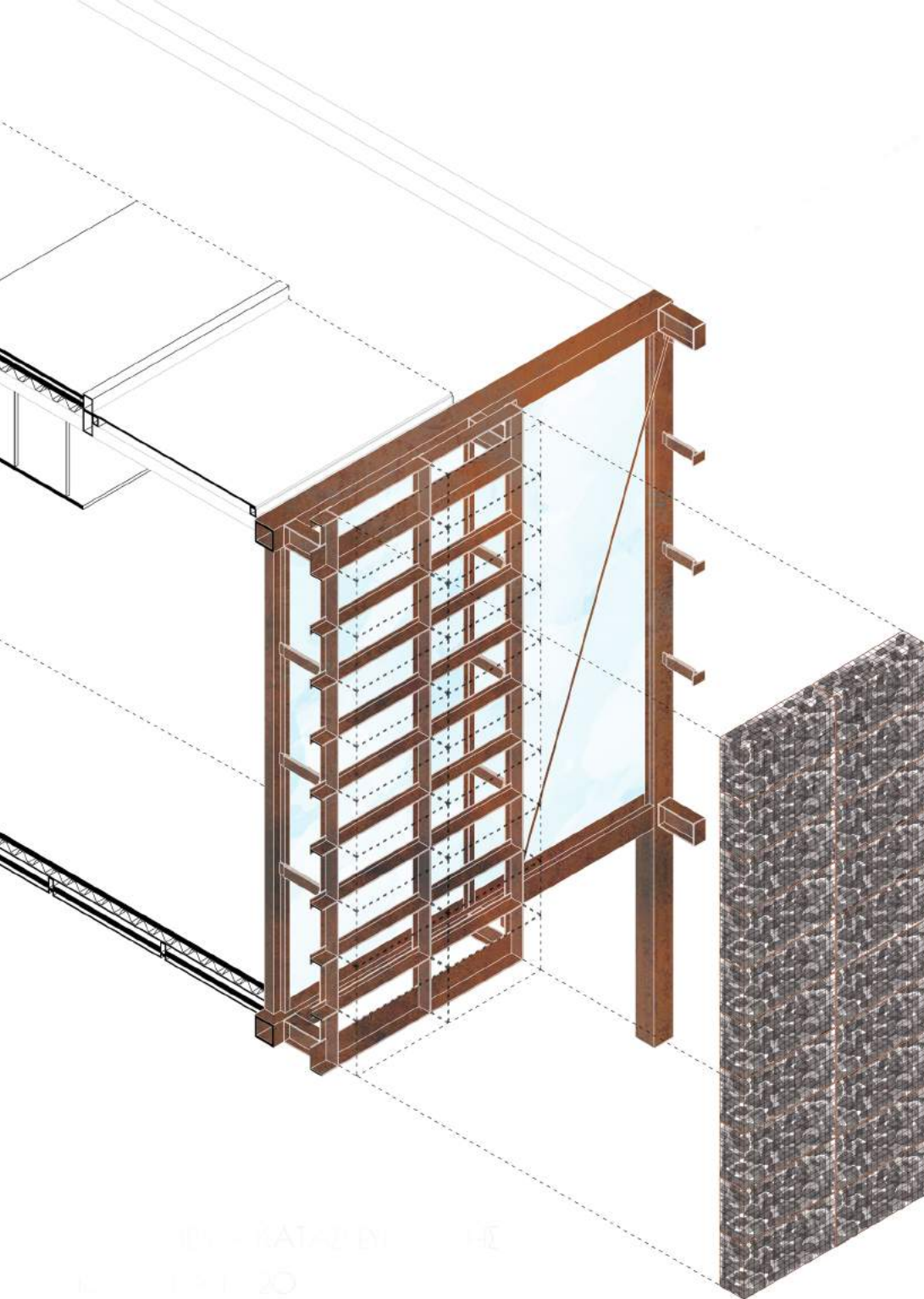

Για την πλήρωση των όψεων των έκθεσιακών όγκων χρησιμοποιούνται συρματοκιβώτια (gabion boxes) που φέρουν στο εσωτερικό τους το ίδιο το υλικό της ανασκαφής που έχει προηγηθεί. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται άλλωστε ευρέως στους αρχαιολογικούς χώρους για αντιστηρίξη κλπ. Ο φέρων σκελετός είναι μεταλλικός.

αξονομετρική τομή
κατασκευαστική λεπτομέρεια

gabion box

«Πλατιές κοιλάδες, κάθε μια ένα βασίλειο από ελιές και υπερήφανα
κυπαρίσσια, άγονα βουνά, αραιά και που ένα χωριό, η Ελλάδα εδώ
είναι έρημη. Μέσα στην πεδιάδα του Ευρώτα, η Σπάρτη κάτω από
τον χιονισμένο Ταΰγετο απλώνει τους πορτοκαλεώνες της, το δυνατό
άρωμα των οποίων δεν μας αφήνει πια. Ένα γαλήνιο μοναστήρι με
ασβεστωμένους τοίχους, ανοίγει στην πελώρια πεδιάδα της Λακωνίας,
όπου οι ελιές, ωραία στρογγυλεμένες, ξεχωρίζοντας η μία απ'την άλλη,
ριγούν κάτω από έναν αδυσώπητο ήλιο.»

Τετράδια,

Αλμπέρ Καμύ, Ανοιξη 1955

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ναταλία Γκιαούρη, Διονυσία Δασκαλάκη, Νάγια Τριτάκη** (επιβλέπων Κούρκουλας Α.), *Απόληχος Μάχης – Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης*, διπλωματική εργασία , σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Αθήνα 2004
- Paul Cartledge & Antony Spawforth**, *Hellenistic and Roman Sparta : a tale of two cities*, London, New York, 2002
- Paul Cartledge**, *Sparta and Lakonia : a regional history, 1300-362 BC*, London, New York, 2002
- Ζαβού Ελενα, Θέμος Αθανάσιος**, *Η Σπάρτη από τα προϊστορικά στα παλαιοχριστιανικά χρόνια : συμπεράσματα από την ανασκαφική έρευνα των ετών 1994-2005*, Αθήνα 2009
- Ε΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων**, *Τα μνημεία του Ευρώτα*, Σπάρτη 2010
- Νικόλαος Κάλτσας**, *Athens-Sparta : contributions to the Research on the History and Archaeology of the Two City-states*, Νέα Υόρκη 2009
- Κουτσογέωργα Γεωργία** (επίβλεψη: Μάντζιου Ε., Κλαμπασέα Ε.), *Επανάχρηση του Ξενία Σπάρτη, σκέψεις και προβληματισμοί*, διπλωματική εργασία , σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Αθήνα 2013
- Κουρίνου Ελένη**, *Σπάρτη. Συμβολή στη μνημειακή τοπογραφία της πόλεως*, διδακτορική διατριβή Αθήνα 2000
- Μαρία Κ. Μήτση-Αναγνώστου**, *Ο σπαρτιατικός οίκος*, Αθήνα 2014
- Μονιούδη-Γαβαλά, Δώρα** *Πολεοδομία στο ελληνικό κράτος, 1833-1890 : Αθήνα, Ερμούπολη, Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Αίγιο, Σπάρτη, Αγρίνιο : Έκδοση Τμήματος Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Δυτικής Ελλάδας*, 2012.
- MacGregor Morris Ian**, *Liars, eccentrics and visionaries : early travellers to Sparta and the birth of Laconian archaeology*, Λονδίνο 2009
- Νικολακάκου Σταματίνα** (εισήγηση –επίβλεψη: Γ. Βαρελίδης,) *Μνημειακοί δημόσιοι χώροι στο ιστορικό κέντρο της Σπάρτης και πρόταση ενοποίησης τους*, πτυχιακή εργασία, ΑΤΕΙ Πειραιά, Αθήνα 2010
- Νεστορίδης Κωνσταντίνος**, *Τοπογραφία της αρχαίας Σπάρτης*, Αθήνα 1999 (ανατύπωση του 1892)
- Pettersson, Michael**, *Cults of Apollo at Sparta : the Hyakinthia the Gymnopaediai and the Karneia*, Στοκχόλμη 1992
- Σταθοπούλου Βαρβάρα Νικολέττα** (επίβλεψη : Μ. Γραφάκου, Ν. Ρώσσης) , *Όταν το ποδήλατο συνάντησε το ρέμα, φοιτητικές εστίες σε υφιστάμενο φέροντα οργανισμό και αναβάθμιση τοπίου στη Σπάρτη*, διπλωματική εργασία , σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Αθήνα 2013
- Συλλογικό**, *Αρχαιολογικό Δελτίο (διάφοροι τόμοι)*, Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία
- Συλλογικό**, *Σπάρτη : αρχαιολογικός τουριστικός οδηγός*, Σπάρτη 2006
- S.C. Todd**, *Athens & Sparta*, London, Bristol Classical Press, 2004
- Φωτοπούλου Φωτεινή** (Επιβλέποντες: Βαζάκας, Τζομπανάκης) *Επαναπροσδιορισμός του ορίου της σύγχρονης και της αρχαίας πόλης της Σπάρτης ως εργαλείο ανάδειξης του ιστορικού παλίμψηστου*, διπλωματική εργασία , σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, Χανιά 2012-13

ΑΡΘΡΑ

Συλλογικό, *Νέες πόλεις πάνω σε παλιές*, πρακτικά συνεδρίου, Ρόδος 27-30 Σεπτεμβρίου 1993, 171-190

Συλλογικό, πρακτικά συνεδρίου British Museum Classical Colloquium held with the British School at Athens and King's and University Colleges, London 6-8 December 1995

ενδεικτικά

-**Cartledge Paul**, *City and chora in sparta : Archaic to Hellenistic*

-**Catling, H. W.**, *The work of the British School at Athens at Sparta and in Laconia*

Συλλογικό, Πρακτικά του Ε' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών : Άργος-Ναύπλιον, 6-10 Σεπτεμβρίου 1995

ενδεικτικά :

-**Μάρκος, Αντώνιος Γ.**, Θεμελιώδεις αρχές παιδείας στην αρχαία Σπάρτη,

-**Shipley, Graham.**, Κοινωνικές μεταβολές στην Σπάρτη και Λακωνία κατά την ελληνιστική περίοδο : η συμβολή των δεδομένων επιφανειακής έρευνας

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.ancientgreece.co.uk/sparta>

spartaarchitecture.blogspot.com

ellinondiktyo.blogspot.fr/

hellinon.net/PELOPONISOS/Topografia

lakonistas.gr

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

τους καθηγητές μας Βασίλη Γκανιάτσα και
Παναγιώτη Βασιλάτο,
την κ. Σοφία Αυγερινού Κολώνια
τους αρχιτέκτονες Γιώργο Γιαξόγλου και Φωτεινή Φωτοπούλου
την 5η Εφορεία Κλασσικών Αρχαιοτήτων

...και τους

Νίκο

Στέλλα

Δήμητρα

Αθανασία

Κωνσταντίνο

Νικόλα

Εύα

Τάσο

Αντιγόνη

Βάσω

Αλεξ

Γιάννη

Φωτεινή

Σοφία

Ελένη

Μυρτώ

Μαρίνα

Δήμητρα

Αλεξ

Αντιγόνη

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠ

Ελενα Κοροπούλη & Μαριλένα Μελά

υπεύθυνος καθηγητής: Βασίλης Γκανιάτσας

σύμβουλοι καθηγητές: Παναγιώτης Βασιλάτος και Σοφία Αυγερινού Κολώνια

Παρουσίαση: 3/3/2016

Επιτροπή κριτών : Μηνάς Αγγελίδης, Ελενα Κωνσταντινίδου, Νίνα Παππά, Αθηνά Σταυρίδου

Μάρτιος 2016

ΑΘΗΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2016

